

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

Odsjek za povijest umjetnosti

Diplomski rad

ZBIRKA ŽUPE UZNESENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE U
KLOŠTAR IVANIĆU

Petra Korbus

Mentor: dr. sc. Danko Šourek, docent

Zagreb, 2017.

Temeljna dokumentacijska kartica

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za povijest umjetnosti
Diplomski studij

Diplomski rad

ZBIRKA ŽUPE UZNESENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE U KLOŠTAR IVANIĆU

Collection of the parish of the Assumption of Virgin Mary in Kloštar Ivanić

Petra Korbus

SAŽETAK

Rad sadrži kratak opis i analizu umjetničke zbirke župe u Kloštar Ivaniću. Kako bi razumijevanje materijala bilo lakše i bolje, ukratko je opisana povijest naselja. Kloštar Ivanić je već prije mnogo stoljeća postao važan crkveni posjed i tamo su sagrađene dvije velike crkve - župna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije i franjevačka crkva Sv. Ivana Krstitelja. Od XIII. stoljeća do danas tamo borave mnogi crkveni redovi (osim u vrijeme osmanlijskih osvajanja na ovom području). Najveći utjecaj ostavili su franjevci koji u mjesto dolaze početkom XVI. stoljeća, na poziv biskupa Luke Baratina. Crkvena vlast i djelovanje franjevaca, kao i obilježja franjevačkog reda, ponajviše su utjecali na život stanovnika, a isto tako i na formiranje zbirke i njen sadržaj.

U zbirci se nalaze djela sakralnog slikarstva i skulpture, crkvene odjeće, liturgijskog posuđa, zavjetni darovi i nekoliko drugih predmeta. Autori nekih djela danas su nepoznati, no većina umjetnika je poznata, to su skulptori i autori oltara Mihael Komersteiner i Ivan Weinacht te slikari Izaija Gasser te Ivan Beyer. Većina predmeta nastala je u XVIII. stoljeću, a nešto manji broj je iz XVII. stoljeća. Danas se čuvaju u župnoj crkvi u Kloštar Ivaniću, a glavnina se izvorno nalazila u drugoj crkvi u istom mjestu, franjevačkoj, gdje su članovi tog reda boravili do Drugog svjetskog rata.

Rad je pohranjen u: knjižnici Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Rad sadrži: 93 stranica, 43 reprodukcije. Izvornik je na hrvatskom jeziku.

Ključne riječi: Kloštar Ivanić, franjevci, franjevačka crkva, umjetnička zbirka, sakralna umjetnost, XVIII. stoljeće

Mentor: dr.sc. Danko Šourek, docent, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Ocjenjivači: dr. sc. Sanja Cvetnić, redoviti profesor

dr. sc. Tanja Trška, viši asistent

dr. sc. Danko Šourek, docent

Datum prijave rada:

Datum predaje rada:

Datum obrane rada:

Ocjena:

IZJAVA O AUTENTIČNOSTI RADA

Ja, Petra Korbus, diplomantica na Istraživačkom smjeru – modul Umjetnost renesanse i baroka – diplomskoga studija povijesti umjetnosti na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, izjavljujem da je diplomski rad pod nazivom *Zbirka župe Uznesenja Blažene Djevice Marije u Kloštar Ivaniću* rezultat mog istraživanja i u potpunosti samostalno napisan. Također, izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije izravno preuzet iz nenavedene literature ili napisan na nedozvoljen način, te da se tekst u potpunosti temelji na literaturi kako je navedeno u bilješkama, uz poštivanje etičkih standarda u citiranju i korištenju izvora.

U Zagrebu,

Vlastoručni potpis

SADRŽAJ

UVOD	6
POVIJEST NASELJA KLOŠTAR IVANIĆ	8
RED SVETOG FRANJE.....	11
Osnivanje reda.....	11
Franjevci u kontinentalnoj Hrvatskoj	11
Dolazak i djelovanje franjevacu u Kloštar Ivaniću.....	13
Školstvo	15
CRKVA UZNESENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE.....	17
Knjiga čudesa Blažene Djevice Marije Ivaničke.....	19
SAMOSTANSKI KOMPLEKS I CRKVA SV. IVANA KRSTITELJA.....	20
Barokna obnova crkve i samostana	22
Nakon 18. stoljeća	23
Zvonik kao točka katastarskog mjerenja	24
OSNOVNE ZNAČAJKE BAROKA U KONTINENTALNOJ HRVATSKOJ.....	25
ZBIRKA UMJETNINA ŽUPE UZNESENJA BDM.....	26
Kiparstvo	27
Slikarstvo.....	30
Liturgijsko posuđe.....	32
Liturgijska odjeća	32
Ostalo – bakrorez, verige, zavjetni predmeti.....	33
KATALOG ZBIRKE	34
Kiparstvo	34
Liturgijsko posuđe.....	63
Liturgijska odjeća	77
Ostalo	80
ZAKLJUČAK	84
LITERATURA.....	86
POPIS REPRODUKCIJA	90

UVOD

Naslovom *Zbirka župe Uznesenja Blažene Djevice Marije u Kloštar Ivaniću* obuhvaćena je manja zbirka sakralnih predmeta, skulpture i slikarstva. Zbirka se danas čuva u malom dvoetažnom prostoru u staroj sakristiji župne crkve u Kloštar Ivaniću. Smještena je tamo od 1994. godine, a 2008. godine je prostor obnovljen. Većina predmeta u zbirci izvorno se nalazila u franjevačkoj crkvi sv. Ivana Krstitelja koja je za vrijeme Drugog svjetskog rata bila bombardirana i većina unutrašnjosti tada je uništena. Sačuvani predmeti okupljeni su u zbirku. Neki predmeti nalazili su se u župnoj crkvi, poput slike Ivana Beyera *Krštenje Kristovo*, a vjerojatno i slike *Trpećeg Krista* i *Sv. Petra sa svecima*, zavjetni darovi (nakit) i dio crkvenog posuđa.

Iz razloga što većina umjetničkih djela pripada franjevačkoj crkvi, njena povijest je u radu nešto detaljnije obrađena. Isto tako je detaljnije obrađen franjevački red i njegovo djelovanje na prostoru kontinentalne Hrvatske, odnosno na prostoru bivše provincije sv. Ladislava, kojoj je samostan u Kloštar Ivaniću izvorno i pripadao.

Predmeti iz zbirke kataloški su obrađeni. Obradi pojedinih segmenata zbirke (skulptura, slikarstvo, liturgijsko posuđe, liturgijska odjeća) prethode opširniji uvodi u kojima su objašnjeni umjetnički utjecaji, umjetničke osobnosti čija su djela zastupljena u zbirci te ostala obilježja vremena i prostora. Kataloška obrada obuhvaća sve jedinice u zbirci, a sadrži opće podatke o umjetniku, vremenu nastanka, dimenzijama djela, njegovu izvornom smještaju te kraći fizički opis predmeta.

Pojedini predmeti i umjetničke cjeline okupljene u zbirci, kao i umjetnici koji se s njima povezuju, prisutni su u stručnoj literaturi gdje se obrađuju zasebno ili u sklopu drugih povijesno-umjetničkih cjelina. Cilj i svrha ovog rada jest dodatno osvijestiti ovaj dio naše baštine, opisati zbirku kao cjelinu te sakupiti sve relevantne podatke o zbirci kakva je ona danas.

Istraživački dio rada započet je u zbirci župe, a potom pregledavanjem literature, više ili manje relevantne, u velikom opsegu. Literatura je dala odgovore na pitanja o zbirci koja nisu mogla biti odgovorena na mjestu istraživanja, samoj zbirci.

Niz autora svojim su svojim djelima uvelike pridonijeli boljem razumijevanju nastanka zbirke, kao i pojedinih u njoj zastupljenih predmeta. Neki su od njih zaslužni za

informativne prikaze djelatnosti franjevačkoga reda na ovim prostorima poput fra Franje Emanuela Hoška i fra Paškala Cvekana koji je dao iscrpan uvid i u nekadašnji izgled kloštranske franjevačke crkve, ali i neka djela koja su se tamo nalazila, a danas su u zbirci. U sklopu istraživanja baroknoga kiparstva sjeverne Hrvatske, Doris Baričević u više se je navrata posvetila i djelima zastupljenima u zbirci, a Mirjana Repanić-Braun jednako je temeljito obradila djela baroknoga slikarstva. Osim spomenutih, doprinos u vidu relevantne literature svakako su dali i Milan Kruhek, Anđela Horvat, Nela Tarbuk i drugi.

POVIJEST NASELJA KLOŠTAR IVANIĆ

Kroz povijest dva su naselja nosila naziv *Ivanić* – Kloštar Ivanić i Ivanić Grad. Kroz srednji vijek pa sve do XVI. stoljeća svaki spomen *Ivanića* odnosio se na Kloštar Ivanić. Kako bi ih se lakše razlikovalo u XVIII. stoljeću gornjem (jer se nalazi na brijegu) Ivaniću dodana je oznaka Kloštar, po samostanu koji se tamo nalazio (kloštar – *claustrum*). Naziv mjesta najvjerojatnije potječe od imena Ivan, po sv. Ivanu Krstitelju, čija kapela se već u XIII. stoljeću nalazila u biskupskom kaštelu, na području Kloštar Ivanića.¹

Zbog geografski i strateški dobrog položaja na tom prostoru postoji kontinuirana naseljenost kroz nekoliko tisuća godina. Iako područje nije dovoljno arheološki istraženo, postoje brojni prapovijesni nalazi, od kojih su za sada najpoznatiji rijetki i vrijedni predmeti iz brončanog doba, odnosno otprilike 1100 godina prije Krista. Kraj se spominje u srednjovjekovnom dokumentu iz XI. stoljeća kada ga hrvatsko-ugarski kralj Ladislav (1077.-1095.) daruje Zagrebačkoj biskupiji. Već u XIII. stoljeću Kloštar Ivanić ima svoje utvrde, a dobiva i status poveljnog i slobodnog trgovišta. Te odluke potvrđuje kralj Žigmund (1387.-1437.) početkom XV. stoljeća.²

Župa u Kloštar Ivaniću zasigurno je osnovana već u XIII. stoljeću, u vrijeme kada se prvi puta u povijesnim dokumentima i spominje naziv Ivanić. Iako nije izravno spomenuta, zasigurno je postojala jer je tada već tamo bilo slobodno naselje, a još su uvjerljiviji argumenti redovnice koje je biskup ondje doveo. U Kloštar Ivaniću je bilo glavno crkveno središte biskupskog posjeda, ali i središte srednjovjekovne župe, odnosno županije.³ Zagrebački biskupi imali su tamo utvrđeni dvor, svoje kmetove i slobodnjake. Dokumenti svjedoče kako je zagrebački biskup Stjepan II. Babonić (1225.-1247.) 1226. godine dao sagraditi crkvu Blažene Djevice Marije i samostan. Cijelo naselje zajedno sa samostanom spalili su Tatari 1242. godine, no već četiri godine kasnije većim dijelom sve je obnovljeno. Sredinom XIII. stoljeća u samostan dolaze benediktinke, no zbog čestih Osmanskih upada napuštaju ga u XV. stoljeću.⁴

¹ Usp. Andrija Lukinović, *Župa Ivanić-Grad*, Zagreb: Glas Koncila, 2007., str. 10.

² Usp. Jelena Lončar, »Kloštar Ivanić: povijesni pupak zapadne Moslavine«, u: *Meridijani. Časopis za zemljopis, povijest, ekologiju i putovanja*, 98 (2005.), str. 68–81.

³ Usp. Jelena Lončar, 2005., str. 69.

⁴ Usp. Jelena Lončar, 2005., str. 70.

Prvi sigurni zapis o Ivaniću datira iz 1246. godine, a to je već spomenuta isprava zagrebačkog biskupa Stjepana II. Babonića. Iz te isprave daju se iščitati brojne činjenice. Kao prvo, da je Ivanić kao naselje slobodnjaka i kmetova postojao i prije ove godine te da je taj isti biskup već prije u naselju utemeljio samostan (1226. godine) i dao ga redovnicama na korištenje, a one su ubrzo napustile samostan bez biskupova znanja. Sve to se dogodilo prije 1242. godine kada je biskup Babonić počeo s obnovom starog samostana (kojeg su oštetili Tatari) i dao izgraditi novu crkvu Blažene Djevice Marije, opet pozvavši redovnice, ali ovaj put druge.⁵ U ispravi se spominje i »novo naselje Ivanić« koje označuje današnji Ivanić Grad, dok »Ivanić« označava današnji Kloštar Ivanić. U XIV. stoljeću je već bila očigledna razlika između dva naselja – Kloštar Ivanić je bilo naselje kmetova i podložnika zagrebačke Crkve kojima je upravljao ivanički župan. U Ivanić Gradu živjeli su većinom slobodnjaci koji su dobili zemlju u najam od biskupa, a plaćali su je porezom u novcu ili prirodnim plodovima.⁶

Župna crkva Blažene Djevice Marije u Kloštar Ivaniću, kao i filijalna kapela sv. Nikole u Lupoglavu, prvi se puta spominju 1334. godine u *Statutima zagrebačkog Kaptola* riječima: »Item in Iuanch ecclesia neate virginis, plebania. Item sua filia capella sancti Nicolai de Lupoglau.«⁷ Crkva blažene Djevice Marije, iako ju je Stjepan II. sagradio za redovnice, služila je i kao župna crkva.⁸

I kroz kasniji srednji vijek i nadalje, kada se Kloštar Ivanić već razvio u naselje, njime su dominirali crkveni redovi i katolička župa. Većina stanovništva su bili biskupski i samostanski kmetovi pa se u takvim uvjetima naselje Kloštar Ivanić nije niti mogao razviti u jače obrtničko-trgovačko središte. Odvijao se tamo intenzivan vjerski život i crkvena izgradnja.

U XVI. stoljeću zbog obrane od nasrtaja Osmanlija, glavna obrambena utvrda postaje Ivanić Grad. Bez obzira na osmansku opasnost, početkom XVI. stoljeća biskup Luka Baratin (1500.-1510.) gradi crkvu sv. Ivana Krstitelja i veliki samostan koje potom nastanjuju franjevci. Ubrzo odlaze, već 1544. godine, zbog Osmanlija. No, nakon mira sklopljenog kod

⁵ Usp. Božidar Balenović, *Vodič Otoka Ivanića. Ivanić Grad – Križ – Kloštar Ivanić*, Kloštar Ivanić: Agapa, 1998., str. 8.

⁶ Usp. Božidar Balenović, 1998., str. 11.

⁷ Usp. Usp. Josip Buturac, »Popis župa zagrebačke biskupije 1334. i 1501. godine«, u: *Starine Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 59 (1984.), str. 95. Usp. također: Andrija Lukinović, 2007., str. 47.

⁸ Usp. Andrija Lukinović, 2007., str. 47.

Žitve 1606. godine vraćaju se u kloštarski samostan 1539. godine u vrijeme biskupa Benedikta Vinkovića (1637.-1642.) i u naselju ostaju do danas.⁹

Kraljica Marija Terezija (1740.-1780.) pripaja ovaj kraj, zajedno s naseljem Kloštar Ivanić, sustavu vojne granice 1770. godine. Pod vojnom upravom ostaje do 1803. godine, kada pripada jurisdikciji hrvatskog bana. Kloštar Ivanić postaje općinsko središte 1873. godine, nakon čega se događaju brojne teritorijalne promjene. Od 1993. godine područje je dio Sisačko-moslavačke, a od 1997. godine dio Zagrebačke županije.¹⁰

Ivaničko područje obilježeno je brojnim političkim zbivanjima te gospodarskim i društvenim promjenama koje sežu duboko u prošlost. Takve okolnosti utjecale su na stvaranje vrijednih kulturnih i povijesnih spomenika i baštine.

⁹ Usp. Jelena Lončar, 2005., str. 70.

¹⁰ Usp. Jelena Lončar, 2005., str. 70.

RED SVETOG FRANJE

Osnivanje reda

Franjo Asiški rođen je u gradiću Asizu u Umbriji 1181. ili 1182. godine. S 25 godina doživio je preobraženje kada je pomagao gubavcima. Godine 1208. slušajući čitanje Evanđelja otkrio je istinski poziv – život prema svetom Evanđelju. Tada prikuplja prve istomišljenike te s njima širi riječ Božju i poziva na obraćenje, živeći od milostinje.¹¹ Kada je okupio dvanaestoricu istomišljenika Franjo je napisao *Prvo pravilo* koje su pridruženi morali prihvatiti. Temeljne točke su bile truditi se živjeti po Evanđelju, prihvaćanje apsolutnog siromaštva, trajna pokornička misija koja obuhvaća putovanje po svijetu i propovijedanje, ali bez ikakvog financiranja, sredstva za preživljavanje bila su rad i milostinja.

Nakon toga se skupina zaputila u Rim kako bi dobili papinu dozvolu za osnivanje novog reda, što se i ostvarilo 1210. godine. Dodijeljen im je Porcijunkul kao mjesto gdje se mogu skloniti, a kasnije postaje središte bratstva koje se formiralo oko male kapele Marije Anđeoske.¹² Idućih godina franjevci, odnosno Red male braće, neprestano raste, širi se kroz sve dijelove Europe i formira sve veći broj središta.

Od sv. Franje potječu tri crkvena reda – franjevci, klarise i trećoređci (svjetovni franjevački red).¹³

Franjevci u kontinentalnoj Hrvatskoj

Počeci franjevaštva na hrvatskom tlu sežu još iz vremena sv. Franje, a postoji zapis da je i on sam bio u Hrvatskoj, vjerojatno 1212. godine. U Slavoniji su u XIII. stoljeću završila tatarska razaranja i bila je potrebna obnova, među ostalim, i vjerskog života. S obzirom na rasap viteških redova Crkvi su bile potrebne nove duhovne snage, a odgovor na te potrebe bili su franjevci.¹⁴ Kada su prvi franjevci dospjeli u Hrvatsku, država je bila u političkoj zajednici s Ugarskom. Bili su prihvaćeni od svih slojeva društva, a i redovnika drugih redova te im je broj brzo rastao.

Kada su se ukorijenili u Hrvatskoj i brojčano dovoljno ojačali, počeli su se organizirati u provincije s kustodijama i osnivati nove samostane kroz XIII., XIV. XV. stoljeće. Prema

¹¹ Usp. Lázaro Iriarte, *Povijest franjevaštva*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2013., str. 26.

¹² Usp. Lázaro Iriarte, 2013., str. 28.

¹³ Usp. Franjo Emanuel Hoško, *Franjevci u kontinentalnoj Hrvatskoj*, Zagreb Kršćanska sadašnjost, 2000., str. 15.

¹⁴ Usp. Franjo Emanuel Hoško, 2000., str. 18.

predaji, zagrebački i varaždinski samostani, kao prvi na području kontinentalne Hrvatske, bili su osnovani još za vrijeme sv. Franje, iako za to nema dokaza. Proširili su i utvrdili svoje djelovanje kroz cijelo područje kontinentalnog dijela Hrvatske i Bosnu.¹⁵ Upadima Osmanlija tijekom XVI. i XVII. stoljeća stanovništvo bježi s ovih područja i iseljava u okolne krajeve – Ugarsku, austrijske zemlje, Istru i dr. Franjevci su tada imali važnu ulogu – organizirali su selidbe, pratili narod i u inozemstvu im pomagali očuvati vlastitu vjeru, jezik i tradiciju. No, u kontinentalnoj Hrvatskoj odlaskom stanovništva odlaze i franjevci, također bježeći od turske opasnosti.¹⁶ Odlaze s osvojenih područja, ali i onih mjesta koja nisu bila pokorena, iz (tadašnje) zapadne Slavonije iz naselja Ludbrega, Kloštar Ivanića, Koprivnice, Remetinca pa čak i Zagreba (Kaptola).¹⁷

Tijekom XVI. stoljeća vladalo je zatišje vjerskog života u kontinentalnoj Hrvatskoj, no u XVII. stoljeću se situacija počela mijenjati. Nova samostalna provincija sv. Ladislava (izuzeta od vlasti ugarskog provincijala) osnovana je još 1654. godine, a obuhvaćala je samostane u Zagrebu, Varaždinu, Ormožu, Remetincu, Križevcima, Krapini i Kloštar Ivaniću.¹⁸ Franjevci se polako vraćaju i obnavljaju svoje samostane i vjersko djelovanje uz pomoć plemićkih obitelji Erdödy, Drašković i dr. Obnova vjerskog života i provincije potaknuta je i Tridentskim saborom (1545. – 1563.), ali u punoj snazi nastupa tek u XVIII. stoljeću, kada to dopuštaju novonastale političke i društvene okolnosti. Među glavnim nositeljima tih promjena i obnove bili su franjevci i isusovci. Nakon Tridentskog sabora franjevci su svoju umjetničku produkciju potpuno podredili poslijetridentskim odlukama. Prikazi Kristove muke, križni put, marijanska ikonografija, apoteoza svetaca mučenika – sve se savršeno uklapa u vrijednosti obnovljene Crkve i poslijetridentske obnove.¹⁹ Tijekom XVIII. stoljeća obnova u sklopu franjevačkog reda intenzivna je na svim područjima kontinentalne Hrvatske, Bosne i okolnih krajeva. Obnavljaju se stare zajednice i kuće, ali i formiraju nove.²⁰ Franjevci su uvijek posvećivali brigu i duhovnom i kulturnom unapređenju čovjeka. Osnivali su škole sa svojim profesorima i piscima. Značajno je što obrazovanje nisu nudili samo svećenicima, već i svjetovnjacima i braći laicima koji su ispunjavali franjevački poziv služenjem u crkvama i samostanima kao slikari, kipari, stolari, ljekarnici, kuhari te

¹⁵ Usp. Franjo Emanuel Hoško, 2000., str. 20.

¹⁶ Usp. Franjo Emanuel Hoško, 2000., str. 25.

¹⁷ Usp. Franjo Emanuel Hoško, 2000., str. 28.

¹⁸ Usp. Franjo Emanuel Hoško, 2000., str. 28.

¹⁹ Usp. Mirjana Repanić-Braun, *Barokno slikarstvo u hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 2004., str. 16.

²⁰ Usp. Franjo Emanuel Hoško, 2000., str. 34.

brojnim drugim zanimanjima. Nagli porast franjevac a i njihovih kuća događa se u XVIII. stoljeću zahvaljujući njihovom načinu propovijedanja, služenja i podučavanja.²¹

Utjecajem jozefinizma krajem XVIII. i u XIX. stoljeću uvedene su brojne promjene u redu koje su dovele do zatvaranja brojnih samostana. Na području provincije sv. Ladislava zatvoreni su samostani u Ormožu, Remetincu, Križevcima i Hrastovici. Osim toga, reforme su dubinski promijenile način funkcioniranja reda, iako su bile na snazi samo desetak godina.²² Sekularizacija Crkve, stjecanje osobnog dohotka redovnika, ukidanje zajedničkih molitava, slabe veze s poglavarstvom reda i brojne druge reforme izmijenile su franjevački identitet, a posljedice će se osjećati do kraja XIX. stoljeća. Djelovanje reda ipak je obnovljeno kroz XIX. stoljeće, ponajviše pisanom riječi – katekizmima i propovjedničkom literaturom te obnovom škola. Kako bi obnoviteljske reforme što bolje uspjele, uprava reda odlučila je ujediniti franjevačke provincije pa je tako 1900. godine iz dijelova prijašnjih provincija sv. Križa, sv. Ladislava i sv. Ivana Kapistrana na području Hrvatske i Slavonije osnovana jedinstvena hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda sa sjedištem u Zagrebu.²³

Dolazak i djelovanje franjevac a u Kloštar Ivaniću

Postoje četiri temeljne karakteristike franjevačke duhovnosti. Prva je bratstvo, druga naziv *minores*, odnosno manja ili mala braća, naziv kojim je sv. Franjo želio istaknuti brigu i o nižim slojevima društva tj., svrstati sebe i svoj red u te zapostavljene siromašne slojeve. treća karakteristika je vjernost evanđelju, a četvrta je njihova misijska uloga putovanja po svijetu i propovijedanja.²⁴ Te četiri karakteristike vidljive su i u djelovanju franjevac a u Kloštar Ivaniću, posebice od otprilike polovice XVII. stoljeća nadalje.

Franjevci dolaze u Kloštar Ivanić na samom početku XVI. stoljeća, točnije 1508. godine, na poziv biskupa Luke Baratina (1500.-1510.). Smjestili su se u crkvi sv. Ivana Krstitelja. Osim grba biskupa Baratina s istaknutom godinom izgradnje crkve, koji se i danas nalazi iznad portala franjevačke crkve u Kloštar Ivaniću, potvrdu o dolasku franjevac a u to doba i u tu crkvu daje i Ivan Krstitelj Tkalčić u svom djelu *Series episcoporum zagrabiensium* iz 1893. godine. Pišući o Luku Baratinu, 38. biskupu Zagreba, Tkalčić navodi: *Lucas, natione Hungarus, e chanadiensi episcopo anno 1500. zagrabiensis nominatus [...] Monasterium in*

²¹ Usp. Franjo Emanuel Hoško, 2000., str. 37.

²² Usp. Franjo Emanuel Hoško, 2000., str. 39.

²³ Usp. Franjo Emanuel Hoško, 2000., str. 43.

²⁴ Usp. Franjo Emanuel Hoško, 2000., str. 16.

²⁵ Usp. Paškal Cvekan, *Franjevci u Ivaniću: povijesno-kulturni prikaz djelovanja franjevac a u Ivaniću povodom 340. godišnjice ponovnog dolaska u Ivanić*, Kloštar Ivanić: Zagrebačka nadbiskupija, 1979., str. 22.

*Ivanić fratribus b. Francisci minoris observanti fundavit [...]»*Luku, mađarske narodnosti, čanadski biskup je 1500. godine proglasio zagrebačkim biskupom[...]. Manjoj braći od opsluživanja utemeljio je samostan u Ivaniću«. ²⁵

O dolasku franjevaca u Kloštar Ivanić u XVI. stoljeću svjedoči i podatak koji donosi Euzebije Fermendžin, arhivist i povjesničar franjevačkoga reda, 1888. godine u svom spisu *Chronicon observantis provinciae Bosnae Argentinae ordinis s. Francisci Seraphici* ²⁶ Fermendžin navodi kako u rukopisu iz 16. stoljeća pod brojem 133. u biskupijskoj knjižnici u erdeljskom Beogradu, sa sjedištem u Gyöngyösu u Mađarskoj, postoji registar samostana Franjevačke provincije Presvetog otkupitelja koji se nalaze u Slavoniji. U registru je zapisano trinaest samostana od kojih je jedan *Ivancz*, odnosno Ivanić (Kloštar). ²⁷

Samostan sv. Ivana Krstitelja u Kloštar Ivaniću početkom XVI. stoljeća pripadao je franjevačkoj struji strogog opsluživanja u duhu obnove Bernardina Sijenskog, Ivana Kapistrana i Jakova Markijskog, odnosno Salvatorijskoj provinciji strogog opsluživanja sa sjedištem u Gyöngyösu. Ta činjenica upućuje na to da su franjevci u kloštranski samostan došli upravo iz te provincije. ²⁸

U prvoj fazi franjevci borave u samostanu od 1508. do 1544. godine. Taj period bio je vrlo nesiguran zbog opasnosti i neprestanih ratova s Osmanlijama pa o tadašnjem djelovanju franjevaca ništa nije poznato. Iste godine kada su franjevci napustili samostan, preuzeli su ga zagrebački biskupi, a u samostan se smjestila i vojska koja je tamo boravila do 1639. godine. ²⁹ Te godine biskup Benedikt Vinković obratio se provincijalu ugarske provincije Svete Marije s molbom da se samostan i crkva sv. Ivana Krstitelja u Kloštar Ivaniću, od 1544. godine u rukama zagrebačkih biskupa, ponovno predaju franjevcima. ³⁰ Uspio je u svom naumu te je uskoro samostanski sklop bio u rukama franjevaca. Osim toga, isti biskup je istovremeno započeo izgradnju još dva franjevačka samostana – u Krapini i Koprivnici. ³¹

Nakon gotovo sto godina odsustva, franjevci se vraćaju u Kloštar Ivanić i nastavljaju sa svojim radom sve do bombardiranja 1944. godine za vrijeme Drugog svjetskog rata. O više

²⁵ Usp. Paškal Cvekan, *Franjevci u Ivaniću: povijesno-kulturni prikaz djelovanja franjevaca u Ivaniću povodom 340. godišnjice ponovnog dolaska u Ivanić*, Kloštar Ivanić: Zagrebačka nadbiskupija, 1979., str. 22.

²⁶ Usp. Euzebije Fermendžin, *Chronicon observantis provinciae Bosnae Argentinae ordinis s. Francisci Seraphici*, 1888., Digitalna zbirka HAZU, URL: <http://dizbi.hazu.hr/object/view/8521> (23.02.2017.).

²⁷ Usp. Paškal Cvekan, 1979., str. 22.

²⁸ Usp. Paškal Cvekan, 1979., str. 23.

²⁹ Usp. Paškal Cvekan, 1979., str. 26.

³⁰ Usp. Paškal Cvekan, 1979., str. 32.

³¹ Usp. Paškal Cvekan, 1979., str. 30.

od tristo godine njihova djelovanja svjedoči bogata i značajna ostavština. Brinuli su o školovanju svojih redovnika, a pokušali su razviti školstvo i za mještane odnosno, njihovu djecu. Osnovani su ljekarnu i bolnicu za liječenje bolesnih redovnika, ali i laika, brinuli su se o baštini mjesta ostavljajući za sobom bogat knjižni fond, vrijednu dokumentaciju u arhivu te glazbeni arhiv s djelima domaćih autora.

Samostanska ljekarna

Uz samostan vezane su i franjevačka ljekarna i bolnica. U skladu s pravilima reda, osim podučavanja, franjevci su radili i u službi zdravlja, odnosno liječenja bolesti. Najprije je ljekarna služila samo potrebama pripadnika samostana, a za vrijeme Vojne krajine dobila je pravo javnosti (tada je u samostanu bila uređena bolnica za vojnike).

Ljekarna u sklopu samostana je postojala od 1670. godine zahvaljujući franjevcima koji su se bavili medicinom i farmacijom, a vjerojatno je najstarija u ovom dijelu Hrvatske. Od 1725. godine čuva se popis franjevac ljekarnika i ranarnika. Godine 1742. dobila je status javne ustanove, a nova posebna zgrada ljekarne, izvan samostana sagrađena je 1811. godine. Nalazila se u neposrednoj blizini ulaza u crkvu, a stara zgrada postoji još i danas, iako je već dugo vremena izvan funkcije. Najvrjedniji inventar ljekarne čuva se u samostanu – to su akvarij, herbarij, stručna knjižnica i ljekarnički pribor iz XVIII. i XIX. stoljeća.³²

Školstvo

Obrazovanje je bilo veoma važno franjevcima pa su i u Kloštar Ivaniću osnovali školu za djecu, tzv. *normalku*. Opismenjivali su i podučavali djecu od 1772. do 1786. godine kada je škola zatvorena.

Školovanje članova novicijata je također bilo izuzetno važno, no zbog teških prilika oko materijalnog uzdržavanja klerika studenta, uprava provincije sv. Ladislava često je mijenjala samostane u kojima se podučavalo. Studij je uključivao predavanja iz morala, filozofije i govorništva. U samostanu u Kloštar Ivaniću u XVIII. stoljeću studij novicijata održavao se 1731., 1741., 1743., 1745., 1746. te od 1748. do 1760. godine.³³

³² Usp. Jelena Lončar, 2005., str. 76.

³³ Usp. Paškal Cvekan, 1979., str. 70.

Franjevačka knjižnica i arhiv

Osim zbirke slika, skulpture i crkvenog inventara, u franjevačkom samostanu su kroz povijest formirani vrijedna knjižnica i arhiv. Knjižni fond se čuva i nadopunjuje već 370-ak godina. Sadrži 3 638 knjiga, od čega su mnoge stare i rijetke, kao na primjer, spjev *Adrianszkoga mora syrena* Petra Zrinskog iz 1660. godine i sl.

Arhiv sadrži vrijednu dokumentaciju i povelje koje datiraju iz vremena između XVI. i XIX. stoljeća. Najstariji dokument u arhivu je povelja Grgura Frankopana, pisana na latinskom jeziku i izdana 1501. godine.³⁴

Glazbeni arhiv franjevačkog samostana

Arhiv broji 71 jedinicu, od čega ih je 27 svjetovne tematike (plesovi i narodne pjesme), a ostale su duhovnog karaktera (mise, psalmi, ofertoriji i sl.). Autori djela uglavnom su domaći, a većinom su autori po jedne skladbe. Više je skladbi autora Kamila Kolba, Viktora Parme, Fortunata Pintarića i Ivana Zajca.³⁵ Postojanje arhiva i njegovo čuvanje vrijedan je doprinos hrvatskoj glazbenoj baštini.

³⁴ Usp. Jelena Lončar, 2005., str. 76

³⁵ Usp. Božidar Balenović, 2001., str. 12

CRKVA UZNESENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE

Crkva blažene Djevice Marije ima dugu povijest. Sagrađena je 1246. godine za vrijeme zagrebačkog biskupa Stjepana II. Babonića. Biskup je na tom mjestu već 1226. godine utemeljio samostan i dao ga redovnicama na korištenje, no one su tamo kratko boravile te napustile samostan bez biskupova znanja. Nije poznato kojeg su reda bile niti zašto su točno otišle. Sve to se dogodilo prije 1242. godine kada je biskup Babonić počeo s obnovom starog samostana (kojeg su oštetili Tatari) i dao izgraditi novu crkvu Blažene Djevice Marije, opet pozvavši redovnice, ali ovaj put druge, benediktinke. U njihovu korist dao je svoje desetine, posjede, dohotke trga i druge privilegije.³⁶ Ove opatice boravile su u samostanu do kraja XV. stoljeća, a tada ga napuštaju zbog osmanskih provala.

Iako se crkva Blažene Djevice Marije javlja u dokumentima već u XIII. stoljeću, po svojim osnovnim graditeljskim i stilskim obilježjima pripada vremenu oko 1500. godine, to su obilježja kasne gotike s naznakama renesanse. Crkva u današnjem obliku križnoga je tlocrta, baroknih karakteristika, jednostavne vanjštine i bogate unutrašnjosti. Svi svodovi su barokni, a isto tako i namještaj. Križni tlocrt stvoren je dvjema dograđenim kapelama – sv. Barbare i sv. Tri kralja. Na južnoj strani svetišta nalazila se jednokatna sakristija s oratorijem na katu, a danas je u tim prostorijama smještena župna umjetnička zbirka. Prije dvadesetak godina na sjevernoj je strani svetišta izgrađena nova sakristija. Zvonik, koji se nalazi na sjevernoj strani broda, uglavnom je zadržao svoj srednjovjekovni izgled, no natkriven je baroknom lukovičastom kapom. Cinktor koji je nekada okruživao crkvu odavno je srušen.³⁷ Tijekom istraživanja pronađeni su gotički ostaci - zazidani prozori, opeka od koje je crkva izgrađena, temelji starije, vjerojatno gotičke, sakristije na sjevernoj strani.³⁸ Zvonik ima sedam etaža. Na najvišoj se nalaze bifore koje svojim oblikom i karakteristikama povezuju zvonik s gotičkim periodom.

Nakon što je neko vrijeme bila prazna, Osvald Thuz (1466.-1499.) u crkvu dovodi svjetovne svećenike. Naime, tijekom turskih osvajanja u 16. stoljeću, crkva se nigdje u

³⁶ Usp. Božidar Balenović, 1998., str. 41.

³⁷ Usp. Zorislav Horvat, »Rezultati istraživanja na crkvi sv. Marije u Kloštar Ivaniću i crkvi Uzdignuća sv. Križa u Križu«, u: *900 godina Ivanića: Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad, Kloštar Ivanić, Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994, str. 359.

³⁸ Usp. Zorislav Horvat, 1994., str. 361.

dokumentima izričito ne spominje, pa je moguće da su franjevci tada držali ivaničku župu.³⁹ Ponovno se javlja u zapisima u 17. stoljeću, nakon što ju je župnik Galovac dao obnoviti.

Sredinom 17. stoljeća opisuje ju čazmanski arhidakon I. Filipašić kao jednobrodnu građevinu koja ima tri prozora u svetištu, u južnom zidu broda četiri, a na zapadnom dijelu dva. Sakristija je na sjevernoj strani, a još jedna pomoćna prostorija na južnoj, tako da je crkva i prije imala križni tlocrt. Svetište je nadsvođeno, nad brodom je ravan strop, a i strop i zidovi su bili bogato oslikani.⁴⁰

Kao ni crkva sv. Ivana Krstitelja, nije sačuvana u izvornom stanju. Barokizirana je, opremljena novim namještajem i oltarima te je u tom obliku sačuvana do danas.⁴¹ Svoj današnji izgled dobila je 1759. godine, a posvetio ju je, 4. rujna 1763. godine, naslovni beogradski i smederevski biskup te veliki prepozit zagrebačkoga kaptola Stjepan Puc, u prisustvu zagrebačkoga biskupa Franje Thauszyja (1751. – 1769.).⁴² Sav barokni inventar nastao je u drugoj polovici XVIII. stoljeća, a sastoji se od osam oltara, propovjedaonice, krstionice sa skulpturom sv. Ivana Krstitelja te Trona Majke Božje s baldahinom, koji se može prenositi tijekom procesija. Od opreme važno je spomenuti i orgulje iz 1834. godine, *Božji grob* iz 1692. godine, jedinstveni takav primjer jer je oblikovan poput barokne pozornice te kamenu skulpturu Pieta, koja još nije datirana.⁴³

Nakon Drugog svjetskog rata ovdje su se doselile sestre franjevke koje žive u samostanskim zgradama u neposrednoj blizini crkve. Godine 1957., kada franjevke dolaze, ovdje je otvoren i novicijat gdje se mlade redovnice pripremaju za službu.⁴⁴ Po dolasku dobile su župnu kuću, dvorište i vrt, a kasnije su izgradile vlastiti samostan. Svoju službu vrše u crkvi Blažene Djevice Marije.⁴⁵

³⁹ Usp. Zorislav Horvat, 1994., str. 363.

⁴⁰ Usp. Zorislav Horvat, 1994., str. 364.

⁴¹ Usp. Milan Kruhek, *Ivanić-grad: prošlost i baština*, Ivanić Grad: Narodno sveučilište Ivanić Grad, 1978., str. 61

⁴² Usp. Paškal Cvekan, 1979., str. 99; Ksenija Škarić – Ana Dumbović, »Inventar župne crkve u Kloštar Ivaniću: obnove i obnovitelji«, u: *Portal. Godišnjak Hrvatskog restauratorskog zavoda*, 5 (2014.), str. 161.

⁴³ Usp. Doris Baričević, »Barokno kiparstvo u Kloštar Ivaniću, Ivanić Gradu i Križu«, u: *900 godina Ivanića: Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad, Kloštar Ivanić, Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994, str. 76–77; Ksenija Škarić – Ana Dumbović, 2014., str. 161.

⁴⁴ Usp. Jelena Lončar, 2005., str. 76.

⁴⁵ Usp. Božidar Balenović, 2001., str. 10.

Knjiga čudesa Blažene Djevice Marije Ivaničke

Na ovim prostorima od davnina se častila Blažena Djevica Marija kao Majka Milosrđa, a to potvrđuje i *Knjiga čudesa* iz XVIII. stoljeća. *Knjiga čudesa* je velika ukoričena bilježnica s kožnatim hrptom. Važan je dokument koji govori o pučkom vjerovanju, odnosno o pobožnom pouzdanju u Majku Božju Ivaničku. Ujedno govori i o zdravstvenim, društvenim i gospodarskim prilikama XVIII. stoljeća u Kloštar Ivaniću i okolici. To je svjedočanstvo o pučkom vjerovanju i dubokoj pobožnosti, a uz to je i odličan dokument hrvatskog kajkavskog jezika u ivaničkom kraju. Od autora se spominju Matija Novak i župnik Franjo Vlahović, a treći autor je nepoznat.⁴⁶ Danas se knjiga čuva u župnom arhivu u Kloštar Ivaniću.

⁴⁶ Usp. Božidar Balenović, 2001., str. 9.

SAMOSTANSKI KOMPLEKS I CRKVA SV. IVANA KRSTITELJA

Samostanski kompleks mnogo je puta mijenjao svoj izgled tijekom stoljeća, no tragovi pregradnji i promjena još uvijek su prepoznatljivi. Naziru se slojevi od kasne gotike pa do XIX. stoljeća. Prvi povijesni osvrt na samostan u napisao je zagrebački biskup Benedikt Vinković (1637.-1642.) 1641. godine, a nakon toga o samostanu su napisana brojna djela do današnjeg dana.⁴⁷ Godine 1982. započeta su istraživanja i obnova kompleksa, a provodio ih je Restauratorski zavod Hrvatske.⁴⁸

Izvorno kasnogotički kompleks franjevačkog samostana i crkve sv. Ivana Krstitelja sagrađen je na samom početku 16. stoljeća. Prema urezanom grbu i godini na kamenoj pločici iznad glavnog portala, poznato je da je naručitelj crkve bio zagrebački biskup Luka Baratin te da je crkva dovršena 1508. godine.⁴⁹

Franjevci odmah po završetku gradnje useljavaju u samostan na poziv biskupa Baratina. Taj prvi put ostaju samo do 1544. godine jer ih je sve bliža opasnost od Osmanlija, koji su već osvojili utvrde Moslavinu i Kraljevu Veliku u blizini, nagnala da pobjegnu na neko sigurnije mjesto.⁵⁰ Samostan je postao obrambena utvrda protiv Osmanlija.

U tom prvom periodu bila je sagrađena crkva, zvonik i dio samostana. Do danas su gotički elementi ostali sačuvani u crkvi i na zvoniku te samo u tragovima na pročeljima samostana. Crkva pripada skupini najvećih crkava gotičkog razdoblja u kontinentalnom dijelu

⁴⁷ Usp. Zorislav Horvat, »Franjevačka crkva sv. Ivana Krstitelja u Kloštar Ivaniću u svjetlu srednjovjekovnog načina projektiranja«, u: *Peristil*, 34 (1991.), str. 43–54; Blanda Matica, »Samostanski kompleks Svetog Ivana Krstitelja u Kloštar Ivaniću (istraživanja i radovi)«, u: *900 godina Ivanića: Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad, Kloštar Ivanić, Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994, str. 102–111; Diana Vukičević-Samaržija, »Franjevačka crkva sv. Ivana Krstitelja (kat. 291/IV.)«, u: *Mir i dobro. Umjetničko i kulturno naslijeđe Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda o proslavi stote obljetnice utemeljenja*, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000., str. 347; Danko Zelić, »Franjevački samostan u Kloštru-Ivaniću (kat. 404)«, u: *Mir i dobro. Umjetničko i kulturno naslijeđe Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda o proslavi stote obljetnice utemeljenja*, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000., str. 361–362; Krasanka Majer, »Prilog poznavanju crkve sv. Ivana Krstitelja u Kloštar Ivaniću«, u: *Peristil*, 49 (2006.), str. 65–76; Krasanka Majer Jurišić, Edita Šurina, »Schneiderov fotografski arhiv — svjedok izgubljenog izgleda crkve sv. Ivana Krstitelja u Kloštar Ivaniću«, u: *Artur Schneider 1879. – 1946.*, (ur.) Ljerka Dulibić, Zagreb, Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 2016., str. 225–241.

⁴⁸ Usp. Blanda Matica, 1994., str. 102.; Krasanka Majer, 2006., str. 72.

⁴⁹ Usp. Božidar Balenović, 2001., str. 5; Krasanka Majer Jurišić – Ivan Jengiđ, »Kameni grb biskupa Luke: povijesnoumjetnička analiza i restauratorski radovi«, u: *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske*, 47/38 (2013./2014.), str. 173–182.

⁵⁰ Usp. Božidar Balenović, 1998., str. 27.

Hrvatske i stilski je srodna s franjevačkim crkvama Marije od Pohoda u Voćinu i Blažene Djevice Marije u Remetincu.⁵¹

Crkva je jednobrodna dvoranska građevina s dugim svetištem koje je služilo za okupljanje redovnika na zajedničku molitvu. Poligonalnom apsidom okrenuta je istočno, a ulaz je na zapadnoj strani. Zvonik je uzidan s južne strane svetišta i spaja crkvu i istočno krilo samostana. Sagrađena je od opeke, a konstruktivni elementi – svodna rebra, prozori, trijumfalni luk, polustupovi, konzole, okviri vrata, okapnice kontrafora, sokl i portal – od kamena pješčenjaka. U poligonalno zaključenom svetištu nalazi se pet visokih gotičkih prozora koji su šiljatog nadvoja i dvodijelni, a imali su profilirane stupiće u sredini i mrežište na vrhu. Svod je imao dva križna svodna polja i zvjezdasti završetak, a svodna rebra su nosili polustupovi bez kapitela na konzolama. Na južnom zidu svetišta su vrata u sakristiju koja je bila smještena u donjoj etaži zvonika. Zidovi su bili ožbukani vapnenom žbukom i premazani bijelom bojom, a kamena plastika bila je obojana u crveno.⁵²

Crkvena lađa također je bila nadsvođena križnim svodom, sa četiri svodna polja, kojeg su također nosila rebra bez kapitela, ali od razine poda, odnosno rebra su se nastavljala na nosače istog oblika koji su sezali do poda. Na južnom zidu tri su visoko postavljena prozora, a na sjevernom samo jedan pored trijumfalnog luka, istog izgleda kao i oni u svetištu.⁵³ Na zapadnom zidu, iznad portala, trodijelni je prozor s dva profilirana stupića većih dimenzija od ostalih. Unutrašnjost broda također je ožbukana i obijeljena. Uz trijumfalni luk na južnom zidu bila su vrata prema klaustru.⁵⁴

S vanjske strane uz crkvu je prislonjeno po šest kontrafora sa svake strane. Ulazni portal ima polukružan nadvoj u pravokutnom okviru te plitke profilacije, a ima naznake renesanse. Iznad portala nalazi se kamena ploča s grbom i napisom o naručitelju i izgradnji crkve.⁵⁵ Gotički zvonik imao je šest etaža, a na najvišoj su bili prozori na sve četiri strane, sa mrežištem, šiljatim nadvojem i profiliranim stupićem u sredini. Gornji dio zvonika uništen je barokizacijom i ne može se točno odrediti kako je izvorno izgledao, a crtež idealne rekonstrukcije rađen je na temelju analogija sa zvonikom u Remetincu. Prema ostacima,

⁵¹ Usp. Blanda Matica, 1994., str. 103.

⁵² Usp. Blanda Matica, 1994., str. 103.

⁵³ Usp. Blanda Matica, 1994., str. 103.

⁵⁴ Usp. Blanda Matica, 1994., str. 103.

⁵⁵ Usp. Blanda Matica, 1994., str. 105.

pouzđano se moųe utvrditi postojanje istočnog samostanskog krila u XVI. stoljeću, a prema povijesnim izvorima, tada je izgrađeno i zapadno.⁵⁶

Četiri godine nakon odlaska franjevacā samostan preuzima zagrebački biskup Vuk Đulaj (Gyulay; Đulski; 1548.-1550.), ali i vojska kojoj crkva sluųi kao spremište baruta. Nepaųnjom vojske 1572. godine u samostanu je buknuo požar koji je zahvatio i crkvu. Barut koji se tamo čuvao je eksplodirao i u velikoj mjeri je oštetiio. Jedan dio samostana u potpunosti je izgorio, a drugi je jako oštećen. Kroz narednih nekoliko godina popravljeno je istočno krilo u kojem je boravio biskup, a nakon toga i zapadno krilo. Crkva je popravljena toliko da se u njoj moųe sluųiti misa.⁵⁷

Barokna obnova crkve i samostana

Godine 1639. biskup Benedikt Vinković ponovno predaje crkvu i dio samostana franjevcima. Kasnije, 1677. godine, nastojanjima gvardijana Elezara Borena franjevci su temeljito popravili samostan. Veći građevinski zahvati započeti su te godine, tada je nadstvođeno pola broda, a druga polovica iduće godine. No, nije obnavljan stari svod već je izveden polukružni bačvasti svod sa susvodnicama. Gotički polustupovi obzidani su opekom te tako oblikovani kao pilastri s bazama od opeke i jednostavnim kamenim kapitelima. Iznad ulaza uz zapadni zid sagrađeno je pjevalište. Iduće, 1678. godine, glavno pročelje je bogato oslikano pilastrima, girlandama, medaljonima i slijepim nišama s prikazima svetaca. Tada je to bilo najbogatije ukrašeno pročelje u tom dijelu Hrvatske.⁵⁸ Vrlo je značajna i nadgrobna kamena ploča ivaničkog kapetana Kristofora Špišića koja se nalazi u crkvi.⁵⁹

U prvoj polovici XVIII. stoljeća izveden je drugi val opseųnijih radova. Od 1727. do 1730. godine preuređeno je i nadograđeno cijelo zapadno samostansko krilo. Crkva je dobila novi kor, a obnovljen je i glavni oltar sv. Ivana Krstitelja, za kojeg je napravljena i nova oltarna slika s prikazom sveca. Osim glavnog, u crkvi je postojalo još pet oltara – oltar sv. Antuna Padovanskog, oltar sv. Franje, dva oltara Blaųene Djevice Marije i oltar sv. Kriųa koji su, osim posljednjeg, vjerojatno uklonjeni tijekom tih radova krajem 1720-ih. Potonji, koji se nalazio pod korom, podignut je nešto kasnije, 1731. godine, u vrijeme gvardijana Hilarija

⁵⁶ Usp. Blanda Matica, 1994., str. 106.

⁵⁷ Usp. Blanda Matica, 1994., str. 107.

⁵⁸ Usp. Blanda Matica, 1994., str. 107.

⁵⁹ Usp. Anđela Horvat, *Između gotike i baroka. Umjetnosti kontinentalnog dijela Hrvatske od oko 1500. do oko 1700.*, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1975., str. 343–344; Jelena Lončar, 2005., str. 75.

Bonnera⁶⁰ U zvoniku su postavljena tri lijevana zvona domaće proizvodnje, od lijevača iz Zagreba. Godine 1737. nabavljene su i nove orgulje, a desetak godina kasnije su promijenjeni i svi prozori na crkvi i samostanu te ponovno pozlaćeni i popravljeni svi crkveni oltari. Najvrjedniji sačuvani primjerci baroknog inventara su oltari, kipovi, ranobarokna propovjedaonica te vrijedne slike. Godine 1745. započinje izgradnja kripe ispod svetišta i broda crkve. Ima nadsvođeni hodnik u sredini i s obje strane su grobnice na tri etaže. U grobnicama ispod svetišta pokapani su franjevci, a ispod lađe mještani.⁶¹ Od 1744. do 1745. postavljeni su novi oltari. Uz trijumfalni luk na sjevernoj strani postavljen je oltar Djevice Marije od svete krunice, a njegov pandan na južnoj strani bio je oltar Četrnaestero svetih pomoćnika. Oltar sv. Franje smješten je na sredini sjevernog zida, a na suprotnu stranu stavljen je oltar sv. Antuna Padovanskog. Ove oltare izradio je zagrebački kipar Josip Weinacht.⁶² Godine 1747. izmijenjeni su svi prozori na crkvi i samostanu. Naposljetku je i zvonik povišen za jednu etažu, a u gornjem dijelu izvedeni su prozori u obliku bifora. Prekriven je lukovičastom kapom.⁶³ Obnova i uređenje crkve i nadalje se nastavilo, 1765. godine za crkvu je nabavljen novi križni put, a godinu nakon je postavljena nova kupola na zvoniku. Tada su i crkva i samostan kompletno uređeni.⁶⁴

Nakon 18. stoljeća

Krajem XIX. i početkom XX. stoljeća izvedeni su radovi na crkvi i zvoniku zbog dotrajalosti nekih dijelova. Napravljeno je novo krovništvo, pod je promijenjen, a zidovi su nanovo oslikani. Srušena je lukovičasta kapa zvonika i postavljeno je novo krovništvo u obliku osmerostrane piramide s trokutastim zabatima na sve četiri strane.

Crkva je jako stradala za vrijeme Drugog svjetskog rata kada je bombardirana. Obnovljen je zvonik i srušeni dio lađe, a nakon 1991. godine obnovljeno je i reprezentativno zdanje samostana.⁶⁵ Sačuvani su gotovo svi kipovi i slike koji se danas čuvaju u pinakoteci novog franjevačkog samostana koji je sada pored župne crkve Blažene Djevice Marije, a u koji franjevci sele 1997. godine.

⁶⁰ Usp. Milan Kruhek, 1978., str. 63.

⁶¹ Usp. Blanda Matica, 1994., str. 107.

⁶² Usp. Doris Baričević, »Josephus Weinacht, sculptor zagrabiensis«, u: *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Razred za likovne umjetnosti*, 8 = 381 (1978.), str. 74–80.

⁶³ Usp. Blanda Matica, 1994., str. 108.

⁶⁴ Usp. Milan Kruhek, 1978., str. 64.

⁶⁵ Usp. Jelena Lončar, 2005., str. 75.

Franjevci iz samostana sv. Ivana Krstitelja odlaze 1969. godine i prepuštaju ga redovničkoj zajednici trapista iz Banja Luke čiji je samostan bio uništen u potresu.⁶⁶ Od 1977. godine u samostanu borave sestre karmelićanke iz Jurišića kraj Pule, koje u samostanu stanuju i danas.⁶⁷ Karmel svete Male Terezije od Djeteta Isusa koji su tamo osnovale funkcionira prema vrlo strogim pravilima, komunikacija s vanjskim svijetom je u potpunosti zabranjena.

Kompleks crkva i samostana ubraja se u najvrjednije kulturno-povijesne sakralne spomenike u ovom dijelu Hrvatske.

Zvonik kao točka katastarskog mjerenja

Zanimljiva je i činjenica da je zvonik crkve sv. Ivana Krstitelja korišten kao osnovica za katastarsku izmjeru. Austrija je vršila geodetska katastarska mjerenja teritorija cijele monarhije početkom 19. stoljeća. Tako je za središnju točku, odnosno orijentir za područja Hrvatske i Slavonije odabran zvonik crkve sv. Ivana Krstitelja, tada visok 69 metara. Bio je idealan jer je vidljiv s brojnih susjednih točaka pa je poslužio kao polazište mreže. Takvih koordinatnih ishodišta na cijelom području Austrougarske monarhije bilo je samo deset.⁶⁸

⁶⁶ Usp. Milan Kruhek, 1978., str. 65.

⁶⁷ Usp. Jelena Lončar, 2005., str. 75.

⁶⁸ Usp. Jelena Lončar, 2005., str. 81.

OSNOVNE ZNAČAJKE BAROKA U KONTINENTALNOJ HRVATSKOJ

Razvoj baroka u kontinentalnom dijelu Hrvatske (kao i drugih stilskih razdoblja), tekao je neujednačeno, ponajviše zbog osmanskih osvajanja. Kao definirani stil postaje izraženiji tek krajem XVII. stoljeća. U to doba u sjeverozapadnu Hrvatsku prodiru srednjoeuropski utjecaji. Imena umjetnika koji su radili na tom području vrlo su rijetko zabilježena pa se naknadno pokušavaju utvrditi stilskim analizama i komparacijama djela.⁶⁹ Barok u kontinentalnoj Hrvatskoj ima tri faze koje se mogu samo ugrubo odrediti, nemaju čvrste granice. Prva faza jest rani barok, a traje otprilike od 1620. godine pa do 1700. godine. Potom od 1700. godine do oko 1780. godine slijedi faza zrelog baroka (uključujući rokoko) te kasni barok (i početak klasicizma) od 1780. do otprilike 1830. godine.⁷⁰ Naravno, periodizacija varira i od mjesta do mjesta, s obzirom na povijesne i druge okolnosti.

Razdoblje baroka vjerojatno je najintenzivnije razdoblje umjetničke djelatnosti kontinentalne Hrvatske, a sakralna umjetnost, posebice kiparstvo, ostavilo je najviše traga. Razdoblje baroka ističe se bogatstvom boja i oblika, posebno u srednjoeuropskom kulturnom krugu, kojem pripada i sjeverozapadna Hrvatska. Nakon pobjede nad Osmanlijama u bitci pod Bečom 1683. godine, započinje razdoblje umjetničkog procvata, obnove i izgradnje, pogotovo sakralne.⁷¹ Kao glavna umjetnička središta formiraju se Zagreb, Varaždin i Osijek.

Veliku važnost pri preuređenjima crkvi imali su oltari jer su imali ključnu liturgijsku ulogu. Obično su bili ukrašeni oltarnim palama, skulpturom i raznim ornamentalnim motivima. Naručivali su ih plemići, članovi visokih crkvenih krugova i cehovskih građanskih udruga te župnici uz pomoć svojih župljana. Za veliki broj umjetničkih djela tog perioda autori nisu poznati. Kanonske vizitacije i drugi arhivski izvori većinom ne spominju autora, a najčešće nije zabilježen ni na samom djelu. Obično su potrebne stilske analize i usporedbe djela kako bi se došlo do spoznaja o autorstvu. Mnogi kipari germanskog su podrijetla, a dolaze s alpskog i subalpskog područja te se za stalno nastanjuju u hrvatskim umjetničkim središtima. U slikarstvu su osim srednjoeuropskih prisutni i talijanski utjecaji. Većinom su to već formirani majstori koji su se prilagodili lokalnoj sredini i postali udomaćeni.⁷²

⁶⁹ Usp. Anđela Horvat, »Barok u kontinentalnoj Hrvatskoj«, u. Anđela Horvat, Radmila Matejčić, Kruno Prijatelj, *Barok u Hrvatskoj*, Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, 1982., str. 4.

⁷⁰ Usp. Anđela Horvat, 1982., str. 11.

⁷¹ Usp. Nela Tarbuk, *U slavu kiparskoga dlijeta. Radovi baroknih kipara zagrebačkog Gradeca i Kaptola u Hrvatskome zagorju*, Gornja Stubica: Muzeji Hrvatskog zagorja, Muzej seljačkih buna, 2003., str. 3.

⁷² Usp. Nela Tarbuk, 2003., str. 7.

ZBIRKA UMJETNINA ŽUPE UZNESENJA BDM

Razdoblje baroka u Kloštar Ivaniću obilježeno je najintenzivnijom aktivnošću u obnovi crkava, odnosno opremanjem novim inventarom. Kao i skulptura, a i posuđe, slikarstvo je također obilježeno utjecajima srednjoeuropskog kulturnog kruga. U baroknom periodu na ovom području posebno su zastupljena umjetnička strujanja štajerskih, tirolskih i bavarskih umjetnika.⁷³ Umjetnost obilježavaju podjednako radovi domaćih umjetnika i stranih, ali udomaćenih.

Zbirka umjetnina župe Blažene Djevice Marije danas je smještena u pinakoteci župe. Ona se nalazi u sklopu crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije, na mjestu gdje je prije bila sakristija, na južnoj strani svetišta. Umjetnine se tamo nalaze od 1994. godine, a 2008. godine prostor je obnovljen.

Zbirka se nalazi na dvije etaže, u dvije male prostorije. Obuhvaća deset slika, sedam skulptura, pet komada odjevnih predmeta, ukupno sedamnaest kaleža, relikvijara, kadionica i drugih predmeta zlatarskoga obrta, raspelo, jedan bakrorez i otisak, verige i malu skupina zavjetnih darova (ogrlice, naušnice, prstenje...).

Postav izložbe određen je, s jedne strane, predmetima koji su sačuvani, a s druge strane, prostorom u koji je smještena. Predmeti nisu posloženi po sadržaju niti važnosti ili nekom drugom kriteriju.

Većina predmeta pohranjena u zbirci nekada se nalazila u unutrašnjosti franjevačke crkve sv. Ivana Krstitelja, a danas više nema svoju izvornu funkciju ni prostor, s obzirom da je crkva bombardirana u Drugom svjetskom ratu i da je unutrašnjost bila u velikoj mjeri oštećena. Uništeni su oltari kojih su slike i skulpture bile dio, dio propovjedaonice, većina ostale opreme. Kako su oltari prije izgledali poznato je iz sačuvanih slika fotografa Griesbacha, koje se čuvaju u Schneiderovu fotografskom arhivu, a dostupne su u digitalnom repozitoriju HAZU-a.⁷⁴

⁷³ Usp. Mirjana Repanić-Braun, »Sakralno slikarstvo u Kloštar Ivaniću i Ivanić Gradu«, u: AA.VV., *900 godina Ivanića: Kloštar Ivanić-Ivanić Grad-Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad, Kloštar Ivanić, Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994., str. 82.

⁷⁴ Usp. DiZbi.HAZU, Digitalna zbirka Hrvatske akademije Znanostii umjetnosti, Đuro Griesbach, Schneiderov fotografski arhiv, Weinacht, Josephus (Josip): Crkva Svetog Ivana Krstitelja (Kloštar Ivanić) : oltar Četrnaest Svetih pomoćnika [Griesbach, Đuro] URL: <http://dizbi.hazu.hr/object/26951>, Weinacht, Josephus (Josip): Crkva Svetog Ivana Krstitelja (Kloštar Ivanić) : oltar Marije od ružarija [Griesbach, Đuro],

Gotovo sve oltarne slike i skulptura nalazile su se u franjevačkoj crkvi sv. Ivana Krstitelja. Neki komadi liturgijskog posuđa, a moguće i odjeće, pripadali su župnoj crkvi Blažene Djevice Marije.

Kiparstvo

Kloštar Ivanić ističe se u području baroknog kiparstva jer su u tom stilu bile opremljene čak dvije crkve – franjevačka crkva sv. Ivana Krstitelja i župna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije. U obje se nalaze (ili su se nalazila) djela istaknutih baroknih kipara iz Zagreba i Varaždina, ponajviše zagrebačkog kipara Josipa Weinachta te nasljednika kipara Ivana Komersteina – njegova sina Mihaela.⁷⁵

Kiparstvo XVII. stoljeća na području cijele sjeverozapadne Hrvatske vrlo je fragmentarno i malog opsega za razliku od brojnih sačuvanih djela nastalih tijekom XVIII. stoljeća. Važan pisani izvor podataka o kiparstvu XVII. stoljeća u crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije predstavljaju protokoli kanonskih vizitacija koje su sastavljali čazmanski arhidakoni i koji donose opširne opise oltara i drugog crkvenog namještaja. Za franjevačku crkvu sv. Ivana Krstitelja važan izvor predstavlja *Kronika franjevačkog samostana (1508.-1766.)*. No, od opisanog inventara malo se sačuvalo do danas. Zbog velikih oštećenja tijekom Drugog svjetskog rata inventar franjevačke crkve sačuvan je tek fragmentarno, a u njegovu potpunijem sagledavanju pomažu povijesne fotografije crkvene unutrašnjosti.

U posljednjoj četvrtini XVII. stoljeća kloštranski franjevci su naručili oltar sv. Florijana od Ivana Jakoba Altenbacha, tada vodećeg varaždinskog kipara.⁷⁶ Taj kipar u istom je razdoblju izradio i četiri do danas sačuvana oltara bočnih kapela u nekoć isusovačkoj crkvi sv. Katarine na Gornjem gradu. Na žalost, nema nikakvih drugih podataka o njegovom kloštranskom oltaru, no njegove dvije sačuvane skulpture – *Sv. Dominik* i *Sv. Bernard* – danas se nalaze u nišama na pročelju kapele sv. Marije Magdalene u Baćin Dolu.⁷⁷

U vezi s opremanjem franjevačke crkve u Kloštar Ivaniću zabilježen je i kipar Mihael Komersteiner, sin jednog od najpoznatijih i najznačajnijih kipara sjeverozapadne Hrvatske

URL:<http://dizbi.hazu.hr/object/26950>, Weinacht, Josephus (Josip): Crkva Svetog Ivana Krstitelja (Kloštar Ivanić) : oltar Svetog Franje Asiškog [Griesbach, Đuro], URL: <http://dizbi.hazu.hr/object/26952>, Weinacht, Josephus (Josip): Crkva Svetog Ivana Krstitelja (Kloštar Ivanić) : oltar Svetog Antuna Padovanskog [Griesbach, Đuro], URL: <http://dizbi.hazu.hr/object/26953> (20.02.2017.).

⁷⁵ Usp. Doris Baričević, 1994, str. 66

⁷⁶ Usp. Doris Baričević, 1994.,str. 68.

⁷⁷ Usp. Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008., str. 44–60.

tijekom druge polovice XVII. stoljeća - Ivana Komersteinera. Mihael je radionicu preuzeo nakon Ivanove smrti 1965. godine te je pokušavao slijediti očev kiparski izraz.⁷⁸ Nakon preuzimanja radionice, s njom je dobio i nesmanjen ugled i brojne narudžbe. Vodio je radionicu zajedno s bratom, slikarom Ivanom Krstiteljem. U oporuci zagrebačkog biskupa Selišćevića (1694.-1703.) spomenut je i ugovor između umjetnika i biskupa o narudžbi za izradu glavnog oltara franjevačke crkve u Kloštar Ivaniću za petsto rajnskih florena sklopljen 1702. godine.⁷⁹ Narudžba oltara od tako značajnog naručitelja kao što je biskup Selišćević govori o ugledu radionice čak i nakon smrti Ivana Komersteinera. Od oltara su sačuvana samo dva kipa apostola, sv. Petra i sv. Pavla, i u njima se prepoznaju neka stilska obilježja Ivana Komersteinera, no vidljiv je i pad kvalitete. Mihael Komersteiner bio je pod velikim utjecajem svog oca i zadržao je osnovne značajke njegova stila, primjerice spiralno uvijene krajeve odjeće pod kojom se na nekim mjestima ocrta tijelo, dugačke obraze, krupne oči i mekane pramenove kose.⁸⁰ Obilježja radionice za vrijeme Michaela Komersteinera su kruti, bezizražajni kipovi sa shematiziranim licima te dekorativni elementi baroknog akanta. Do danas se ne može sa sigurnošću utvrditi do kada je radionica djelovala i koja su sve djela iz nje proizašla.

Sredinom XVIII. stoljeća u Kloštar Ivaniću se javlja i zagrebački kipar Josip Weinacht. On je bio najtraženiji zagrebački kaptolski kipar iz prve polovice XVIII. stoljeća.⁸¹ Nije poznato njegovo podrijetlo niti kada se doselio u Zagreb, ali je poznata njegova djelatnost, najplodnija 40-ih i 50-ih godina XVIII. stoljeća. Radio je dosta za franjevce i pavline te za mnoge župne crkve, na prostoru sjeverozapadne Hrvatske,⁸² primjerice u crkvi Majke Božje Snježne u Belcu, župnoj crkvi u Martinskoj Vesi, župnoj crkvi u Kutini, za pavline u Štrigovi i Remetama itd.⁸³ Jedina djela ovog umjetnika koja su arhivski dokumentirana su četiri pobočna oltara franjevačke crkve u Kloštar Ivaniću, što je dokumentirao samostanski kroničar.⁸⁴ Njegov prvi rad u Kloštar Ivaniću bio je izrada oltara sv. Antuna Padovanskog u franjevačku crkvu i to o vlastitom trošku, kao zalog dobre sreće. Na taj je način dobio i narudžbu za još tri oltara u istoj crkvi. Oltari su uništeni za vrijeme drugog svjetskog rata, no

⁷⁸ Usp. Doris Baričević, 2008., str. 63; Doris Baričević, 2008., str. 63.

⁷⁹ Usp. Doris Baričević, 1994., str. 68.

⁸⁰ Usp. Doris Baričević, 1994., str. 69.

⁸¹ Usp. Doris Baričević, 1978., str. 74–90; Doris Baričević, 2008., str. 113.

⁸² Usp. Doris Baričević, »Barokno kiparstvo«, u: *Mir i dobro. Umjetničko i kulturno naslijeđe Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda o proslavi stote obljetnice utemeljenja*, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000., str. 230.

⁸³ Usp. Doris Baričević, 2008., str. 114.

⁸⁴ Usp. Doris Baričević, 2008., str. 113.

sačuvani su kipovi i fotografije pa ih je moguće restaurirati.⁸⁵ Upravo su skulpture u Kloštar Ivaniću temelj za identifikaciju njegovih djela.

Oltaru sv. Ante Padovanskog, koji je bio smješten na sredini južnog zida crkvenog broda, pandan je bio oltar sv. Franje Asiškog od Porcijunkula na sjevernom zidu, a na oba su bili postavljeni kipovi dvaju franjevac - na oltar sv. Ante Padovanskog kipovi sv. Jakova Markijskog i sv. Franje Solanskog, a na oltar sv. Franje Asiškog sv. Bernardin Sijenski i sv. Ivan Kapistran. Sve četiri skulpture čuvaju se u zbirci. Na oltarima su, uz ovalne slike atike, smještena dva anđela koji drže okvir, a na volutama vijenca dva su anđela u sjedećem položaju. U gornjem dijelu postavljen je veći broj malenih anđela, od kojih se ističu ovi na volutama i ovi koji drže okvire ovalnih slika. Druga dva oltara posvećena su Blaženoj Djevici Mariji od ružarija te Četrnaestorici svetih pomoćnika, a stajali su pred zidom trijumfalnog luka i bili su ukošeni. Djevičin oltar nalazio se na sjevernoj, a Četrnaestorice pomoćnika na južnoj strani. Bili su dosta uži od prva dva, no raspored figura i ostalih elemenata su gotovo jednaki. Na oltaru Bogorodice bili su postavljeni kipovi sv. Ane i sv. Joakima, a na oltaru četrnaestorice pomoćnika kipovi sv. Roka i sv. Sebastijana, zaštitnika od kuge. Ova četiri kipa nisu u kloštarskoj zbirci. Kipovi sv. Ane i sv. Joakima danas se nalaze u franjevačkoj crkvi u Čakovcu, na oltaru Majke Božje od svete krunice.⁸⁶ Osim skulptura svetaca, sačuvan je i veliki broj većih i manjih anđela, koji su raspršeni kroz mnoge zbirke franjevačkih crkava, dok je u zbirci kloštarske župe sačuvan samo jedan. Osim skulptura anđela i neke skulpture svetaca koje su se nekada nalazile u istoj crkvi, danas se nalaze u zbirkama drugih crkvi.⁸⁷

Atiku opisanih bočnih oltara krasile su slike ovalnoga formata koje su nosila po dva anđela. Ornament oltara sadržavao je elemente predrokokoa, uzorke sa vrpcama, akantovo lišće i cvjetne grančice te motiv školjke koji će Weinacht koristiti i u svojim kasnijim djelima. Weinacht je koristio i specifičan tip ornamenta koji je sam kreirao i koristio na svim svojim oltarima – oblike slobodno razlistanih kartuša i akroterija sastavljenih od simetričnih isprepletenih lisnatih voluta i uskih vrpca.⁸⁸ Na monumentalnim kipovima majstor je veliku pažnju posvetio odjeći kojom su ogrnuti. Unosi kontrast u prikazu odjeće – između zaglađenih pripijajućih i gusto naboranih dijelova te lepršavih krajeva. Koristi odjevne predmete i za naglašavanje pokreta, odnosno dijelova tijela važnih za pokret figure.⁸⁹ Kipove

⁸⁵ Usp. Doris Baričević, 1994., str. 73; Krasanka Majer Jurišić, Edita Šurina, 2016., str. 225–241.

⁸⁶ Usp. Doris Baričević, 2000., str. 230.

⁸⁷ Usp. Doris Baričević, 2008., str. 54, 113–122; Doris Baričević, 2000., str. 369, 370 .

⁸⁸ Usp. Doris Baričević, 2008., str. 113.

⁸⁹ Usp. Doris Baričević, 1994., str. 74.

odlikuje patetika (iako ne pretjerana), elegancija i teatralnost. Monumentalni su i realistični, djeluju snažno i dominantno. Pokreti su im dinamični i geste izražajne. Odjeća je bogata pravilnim naborima u padu i oštih lomova. Likovi su mirni i vedri, a okruživali su ih brojni anđeli (na svim oltarima), svaki u drugačijem položaju. Donator oltara Djevice Marije od ružarija i Četrnaest svetih pomoćnika je franjevac Aleksandar Reiner, a sv. Franje Asiškog franjevac Servul Kolloman.⁹⁰

Od ostalih kipara koji su radili u Kloštar Ivaniću, značajniji su Franjo Antun Straub te Antun Franjo Risner, obojica cijenjeni kipari zagrebačke adrese. Oboje su radili u unutrašnjosti župne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u drugoj polovici XVIII. stoljeća.⁹¹

Osim spomenutih oltara, u crkvi sv. Ivana Krstitelja ih je bilo još nekoliko čiji autori nisu poznati, a oltari su također s vremenom uništeni. Pod korom se nalazio oltar sv. Križa postavljen 1748. godine. Njegovo podizanje financirao je župnik Tomo Augustić iz Osekova, kojije tada boravio u Kloštar Ivaniću. Oltar je uništen i to je sve što je o njemu poznato.⁹² Na južnom zidu lađe blizu kora podignut je 1754. godine oltar sv. Florijana sa slikom sveca (koja se čuva u zbirci) te starijim skulpturama apostola sv. Petra i sv. Pavla koji se također čuvaju u zbirci. Pandan ovom oltaru bio je oltar sv. Apolonije, na sjevernom zidu lađe prema kora. S oltara je sačuvana samo slika sv. Apolonije, koja tehnikom podsjeća na slike Ivana Beyera. I ovi su oltari uništeni u bombardiranju crkve tijekom Drugog svjetskog rata.⁹³

Slikarstvo

Ikonografija franjevačkih umjetničkih djela baroknog razdoblja dosljedna je i određena dogmama Rimokatoličke crkve i postulatima franjevačkog reda. Jedna od najznačajnijih karakteristika franjevačkog baroknog slikarstva, kao i kod kiparstva, jest naglašavanje pripadnosti franjevačkom redu prikazivanjem prvenstveno franjevačkih svetaca i redovnika, odnosno redovnica te, naravno, angažiranjem franjevačkih umjetnika. Od prikazanih tema posebno se ističe franjevačka tema Porcijunkulskog oprosta, a posebno mjesto u prikazima ima Djevica, posebno Bogorodica bezgrješna (*Immaculata*) i Marija

⁹⁰ Usp. Mirjana Repanić-Braun, »Barokno slikarstvo«, u: *Mir i dobro. Umjetničko i kulturno naslijeđe Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda o proslavi stote obljetnice utemeljenja*, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000., str. 254.

⁹¹ Usp. Doris Baričević, 1994., str. 76.

⁹² Usp. Paškal Cvekan, 1979., str. 52.

⁹³ Usp. Paškal Cvekan, 1987., str. 52.

Pobjednica (*Victoria*).⁹⁴ U bivšoj provinciji sv. Ladislava najupečatljiviji su utjecaji štajerskog i tirolskog slikarstva.

Uz crkvu sv. Ivana Krstitelja vezana ja djelatnost Izaije Gassera, pozlatara i slikara. Djelovao je u prvoj polovici XVIII. stoljeća. Tirolskog je podrijetla, rođen u Brixenu 1709. godine. Bio je franjevački slikar laik koji je radio u samostanima svog reda u Varaždinu, Ormožu, Šiklošu, Čakovcu, Koprivnici i Kloštar Ivaniću. Živio je u Kloštar Ivaniću od 1742. do svoje smrti 1751. godine. Obojio je i pozlatio oltare kipara Weinachta postavljene 1744. i 1745. godine, a naslikao je i slike na tim oltarima.⁹⁵ O njegovu autorstvu svjedoče zapisi o pobočnim oltarima iz prijepisa samostanske kronike.⁹⁶ Točnije, u samostanskim kronikama navodi ga se kao pozlatara i polikromatora, a imena autora slika većinom se navode vrlo rijetko. No, u spomenutim samostanima pronađena su djela istih stilskih značajki i to iz razdoblja kada je Gasser u njima boravio i radio na pozlati i bojenju oltara kojih su bila dio.⁹⁷ Na taj način formiran je opus slikara. Djela mu obuhvaćaju ikonografske teme i likove česte u franjevačkim crkvama – Djevicu te svece zaštitnike i članove franjevačkog reda. Osim oltarnih pala, Gasser je autor i slika na atikama tih oltara – Sv. Rozalije, Sv. Antuna opata, Sv. Josipa i Sv. Franje Ksaverskoga. Njegovi radovi se odlikuju osebujnim obilježjima, tipološki i stilski, koja se očituju i na njegovim radovima u varaždinskom, čakovečkom i koprivničkom samostanu. Karakteriziraju ih čvrste forme, likovi smješteni u prednjem planu, specifična, okruglasta lica rumenih obraza. Njegova djela tridesetih godina (Varaždin i Ormož) karakteriziraju zatvorenije kompozicijske strukture i i suzdržaniji kolorit, a kasnije, od početka 1740-ih pa do 1751. godine smjelije kompozicije i šarenija paleta., karakteristična široka lica svetaca i svetica te likovi prikazani u tri-četvrt profilu.⁹⁸

Svojim je radom, u nešto manjem omjeru, franjevačkoj crkvi sv. Ivana Krstitelja doprinio i varaždinski slikar Blaž (Blasius) Gruber (1700. – Varaždin, 1753.). Najveći dio njegova opusa je u varaždinskim crkvama, iako je radio u drugim samostanima Provincije: Krapini, Čakovcu, Virovitici i Kloštar Ivaniću.⁹⁹ Gruber je autor oltarne pale *Poklonstvo kraljeva* iz 1725. godine koja je 1763. godine obnovljena i bila postavljena na istoimeni oltar

⁹⁴ Usp. Mirjana Repanić-Braun, 2004., str.15.

⁹⁵ Usp. Mirjana Repanić-Braun, 1994., str. 85.

⁹⁶ Usp. Mirjana Repanić-Braun, 2000., str. 254.

⁹⁷ Usp. Mirjana Repanić-Braun, 2004., str. 108.

⁹⁸ Usp. Mirjana Repanić-Braun, 2004., str. 108.

⁹⁹ Usp. Mirjana Repanić-Braun, 2004., str. 97.

u crkvi sv. Ivana Krstitelja. Danas se slika nalazi u župnom dvoru crkve Uznesenja Blažene djevice Marije.¹⁰⁰

U kloštarskim crkvama je i slikar Johann (Ivan) Beyer ostavio dio svog opusa, nastalog između 1848. i 1862. godine. Beyer je bio austrijski slikar rođen 1801. godine u Sauerwitzu. Studirao je slikarstvo u Grazu i Beču, a najviše se bavio crkvenim slikarstvom i restauracijom. Slikao je oltarne slike u Štajerskoj, Koruškoj i Kranjskoj. U Zagrebu je boravio od 1846. i 1847. godine, a nakon toga je radio u crkvama na prostoru sjeverne Hrvatske.¹⁰¹ Slike se nalaze na zidovima župnog dvora i crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije, a to su slike Uznesenja Marijina, sv. Barbare, sv. Roka, Srca Isusova i Srca Marijina. Slike Poklonstva kraljeva i sv. Blaža nalaze se na oltaru Triju kraljeva u kapeli iste crkve, a slika Krštenja Kristova nalazi se u župnoj zbirci. Karakteriziraju ih barokne kompozicije, ali s odjecima renesanse, a prostor, kolorit i forme slijede tradiciju kasnog klasicizma.¹⁰²

Liturgijsko posuđe

U crkvama ivaničkog područja sačuvani su brojni primjerci crkvenog posuđa, nastalog krajem XVII. i u XVIII. stoljeću. Prema tim sačuvanim radovima uočljivo je da su glavni zlatarski centri tog vremena, Zagreb i Varaždin, slijedili srednjoeuropske utjecaje u zlatarstvu. Preuzimali su i stavljali na svoja djela oblike i ornamente kakvima su se služili zlatari i srebrnari iz Augsburga.¹⁰³ U XVIII. stoljeću zlatarska djelatnost cvate u Austriji i njenim zemljama, a Beč postaje glavno središte te djelatnosti. Radovi varaždinskih i zagrebačkih zlatara se stilski i oblikovno uklapaju u zlatarsko-srebrnarsku tradiciju zemalja Monarhije.¹⁰⁴

Liturgijska odjeća

Liturgijska odjeća franjevac do XIX. stoljeća ima dvije karakteristike – za crkvenu odjeću nije izrađivana posebna tkanina te postoji vremenski raskorak između izrade tkanine i njenog korištenja za izradu liturgijske odjeće. Razlog tomu je što je crkvena odjeća izrađivana od svjetovne. Plemići i bogati građani često su darivali svoju skupocjenu odjeću za izradu kazula, dalmatika i pluvijala, no tek onda kada je prestala biti moderna. Iz toga proizlazi raskorak između izrade tkanine i izrade liturgijske odjeće. Najviše crkvene odjeće izrađeno je

¹⁰⁰ Usp. Mirjana Repanić-Braun, 2004., str. 97, 100.

¹⁰¹ Usp. Lelja Dobronić, »Ivan Beyer«, u: *Enciklopedija hrvatske umjetnosti*, (ur.) Žarko Domljan, Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 1995., str. 84.

¹⁰² Usp. Mirjana Repanić-Braun, 1994., str. 88.

¹⁰³ Usp. Ivo Lentić, »Crkveno posuđe ivaničkog kraja«, u: *900 godina Ivanića: Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad, Kloštar Ivanić, Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994, str. 47 .

¹⁰⁴ Usp. Ivo Lentić, 1994., str. 48.

od svilenih tkanina – damasta, satena, brokata i sl. Obično su te tkanine ukrašene različitim vegetabilnim motivima, raznobojnim cvijećem, cvjetnim grančicama, palmetama i drugim sličnim motivima.¹⁰⁵

Kloštar Ivanić jedan je od tek nekolicine samostana zapadnog dijela provincije sv. Ćirila i Metoda koje posjeduje malu zbirku misnog ruha iz XVII. i XVIII. stoljeća.¹⁰⁶ O izvornom bogatstvu misnoga ruha svjedoči podatak da se 1649. godine navodi kako franjevačka crkva sv. Ivana Krstitelja ima četrnaest kazula različitih boja. Danas je iz XVII. stoljeća očuvana samo jedna, koja se čuva u zbirci župe.¹⁰⁷

Ostalo – bakrorez, verige, zavjetni predmeti

Osim spomenutih slika, skulpture, odjeće i liturgijskog posuđa, u zbirci se nalazi i nekoliko predmeta drugih vrsta. To je bakrorez i otisak s prikazom Djevice u ulozi Majke Milosrđa koja se od davnina slavi na ovim prostorima. Bakrorez je datiran u XVIII. stoljeće, ali preciznije datacije nema. Potom teške željezne verige koje je, po predaji iz *Knjige čudes*a, turski sužanj stavio pred Djevičine noge nakon što je oslobođen.¹⁰⁸ U zbirci se nalazi i drveno raspelo, nedatirano i neznanog autora. Ostalo su zavjetni predmeti, starijeg i novijeg datuma, koje su vjernici ostavili u crkvi prilikom hodočašća kloštarskoj Gospi, Majci Milosrđa. To su zlatni lančići, srebrne ukrašene pločice, ogrlice, naušnice, prstenje i slično.

¹⁰⁵ Usp. Jelena Ivoš, »Liturgijska odjeća franjevaca«, u: *Mir i dobro. Umjetničko i kulturno naslijeđe Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda o proslavi stote obljetnice utemeljenja*, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000., str. 305.

¹⁰⁶ Usp. Jelena Ivoš, 2000., str. 305.

¹⁰⁷ Usp. Jelena Ivoš, 2000., str. 394.

¹⁰⁸ Usp. Riznica i pinakoteka, Župa Uznesenja Blažene Djevice Marije, Kloštar Ivanić. URL: <http://www.zupa-klostar-ivanic.hr/riznica> (23.02.2017.).

KATALOG ZBIRKE

Kiparstvo

1. Sv. Jakov Markijski

Josip Weinacht, 1744./ 45.

drvo, polikromirano i pozlačeno, visina 174 cm

Skulptura se izvorno nalazila u franjevačkoj crkvi sv. Ivana Krstitelja, na oltaru sv. Antuna Padovanskog .

Svetac je prikazan u stajaćem položaju, u blagom kontrapostu, odjeven u pozlačeni franjevački habit. Prije je u lijevoj ruci držao kalež iznad kojeg je bila zmija. Ona je predstavljala događaj kada je, nakon što je sv. Jakov načinio znak križa pred kaležom otrovana vina, iz njega izašla zmija.¹⁰⁹ Danas taj kalež više ne postoji, ruke sveca sada su prazne, ali može se naslutiti da se u lijevoj ruci nešto nalazilo.

Literatura:

Paškal Cvekan, *Franjevci u Ivaniću. Povijesno-kulturni prikaz djelovanja franjevaca u Ivaniću povodom 340. godišnjice ponovnog dolaska u Ivanić*, Kloštar Ivanić: Zagrebačka nadbiskupija, 1979., str. 55, 80

Doris Baričević, »Josephus Weinacht, sculptor zagrabiensis«, u: *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 8 (1978.), str. 76, bilj. 10, 79.

Doris Baričević, »Barokno kiparstvo u Kloštar Ivaniću«, u: *900 godina Ivanića: Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad, Kloštar Ivanić, Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994., str. 74.

¹⁰⁹ Paškal Cvekan, 1979., str. 55.

Doris Baričević, »Barokno kiparstvo«, u: *Mir i dobro. Umjetničko i kulturno naslijeđe Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda o proslavi stote obljetnice utemeljenja*, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000., str. 230, 370, kat. 443.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008., str. 113.

2. Sv. Franjo Solanski

Josip Weinacht, 1744./ 45.

drvo, rezbareno, polikromirano i pozlaćeno, visina 174 cm

Skulptura se izvorno nalazila u franjevačkoj crkvi sv. Ivana Krstitelja, na oltaru sv. Antuna Padovanskog.

Sv. Franjo Solanski prikazan je u iskoraku, odjeven u zlatni franjevački habit. Pod nogama mu se nalazi mali crnac u poluklečecem položaju. Nad njegovom glavom, desna ruka sv. Franje je ispružena, a u njoj se prije nalazila školjka kojom se polijevala voda prilikom krštenja¹¹⁰ i koja danas nedostaje. U drugoj ruci svetac je držao raspelo koje danas, isto tako, nedostaje.

Literatura:

Paškal Cvekan, *Franjevci u Ivaniću. Povijesno-kulturni prikaz djelovanja franjevaca u Ivaniću povodom 340. godišnjice ponovnog dolaska u Ivanić*, Kloštar Ivanić: Zagrebačka nadbiskupija, 1979., str. 55, 82

Doris Baričević, »Josephus Weinacht, sculptor zagrabienensis«, u: *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 8 (1978.), str. 76, bilj. 10, 79, 86.

Doris Baričević, »Barokno kiparstvo u kloštar Ivaniću«, u: *900 godina Ivanića: Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad, Kloštar Ivanić, Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994., str. 74.

Doris Baričević, »Barokno kiparstvo«, u: *Mir i dobro. Umjetničko i kulturno naslijeđe Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda o proslavi stote obljetnice utemeljenja*, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000., str. 230, 370, kat. 443.

¹¹⁰ Paškal Cvekan, 1979., str. 55

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008., str. 113.

3. Sv. Bernardin Sijenski

Josip Weinacht, 1744./1745.

drvo, rezbareno, polikromirano i pozlačeno, visina 171 cm

Skulptura je bila izvorno smještena na Weinachtovu oltaru sv. Franje Asiškog u franjevačkoj crkvi.

Svetac je u blagom kontrapostu, odjeven u pozlačeni franjevački habit. Lijeva mu je ruka ispružena i u njoj je nekada držao zastavu, koje danas više nema. Desne ruka do ramena mu također danas nedostaje.

Za razliku od skulptura sv. Antuna Markijskog i sv. Franje Solanskog, Bernardinov habit je oštećen, dijelovi pozlate su oljušteni i vidi se drvo.

Literatura:

Paškal Cvekan, *Franjevci u Ivaniću. Povijesno-kulturni prikaz djelovanja franjevaca u Ivaniću povodom 340. godišnjice ponovnog dolaska u Ivanić*, Kloštar Ivanić: Zagrebačka nadbiskupija, 1979., str. 55, 80

Doris Baričević, »Josephus Weinacht, sculptor zagrabiensis«, u: *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 8 (1978.), str. 79.

Doris Baričević, »Barokno kiparstvo u kloštar Ivaniću«, u: *900 godina Ivanića: Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad, Kloštar Ivanić, Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994., str. 74.

Doris Baričević, »Barokno kiparstvo«, u: *Mir i dobro. Umjetničko i kulturno naslijeđe Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda o proslavi stote obljetnice utemeljenja*, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000., str. 219 – 238 (230).

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008., str. 113.

4. Sv. Ivan Kapistran

Josip Weinacht, 1744./1745.

drvo, rezbareno, polikromirano i pozlačeno, visina 171 cm

Skulptura se izvorno nalazila na oltaru sv. Franje Asiškog, kao pandan sv. Bernardinu Sijenskom.

Kao i njegov par, sv. Bernardin Sijenski, u blagom je kontrapostu i u pozlaćenom franjevačkom habitu. Njegove ruke su ispružene jer je u jednoj nosio zastavu, a u drugoj također neki predmet koji je, kao i zastava, izgubljen. Pozlata s njegove odjeće također je oljuštena na nekim dijelovima i potrebna mu je restauracija.

Literatura:

Paškal Cvekan, *Franjevci u Ivaniću. Povijesno-kulturni prikaz djelovanja franjevacu u Ivaniću povodom 340. godišnjice ponovnog dolaska u Ivanić*, Kloštar Ivanić: Zagrebačka nadbiskupija, 1979., str. 55, 80.

Doris Baričević, »Josephus Weinacht, sculptor zagrabiensis«, u: *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 8 (1978.), str. 76, bilj. 10, 79.

Doris Baričević, »Barokno kiparstvo u Kloštar Ivaniću«, u: *900 godina Ivanića: Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad, Kloštar Ivanić, Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994., str. 74.

Doris Baričević, »Barokno kiparstvo«, u: *Mir i dobro. Umjetničko i kulturno naslijeđe Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda o proslavi stote obljetnice utemeljenja*, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000., str. 230.

5. Sv. Pavao

radionica Mihaela Komersteinera, 1702.

drvo, rezbareno i polikromirano, visina 135 cm

Skulptura se vjerojatno izvorno nalazila na glavnom oltaru sv. Florijana franjevačke crkve, umjetnika Mihaela Komersteinera. Nedavno (2016.) je iznesena i pretpostavka da su kipovi mogli pripadati i nekom od bočnih oltara s početka XVIII. stoljeća, te da ih je izradio neki manje vješti suradnik Komersteinerove radionice.¹¹¹

Sv. Pavao odjeven je u bijelu haljinu i plavo-ružičasti plašt. Po rubovima oba odjevna predmeta zlatni je obrub. Skulptura je naknadno polikromirana, izvorno je zasigurno bila bogato pozlačena, kao i ostala kiparska djela iz Komersteinerove radionice. Za razliku od Weinachtovih skulptura koje redom imaju pogled uprt uvis, što je bilo uvjetovano oltarima na kojima su se nalazile (jer su gledale u oltarne slike), Sv. Pavao ima frontalni pogled. Lice mu je obraslo bradom i izduženo, kosa duga i ravna, a izgleda pomalo začuđeno. Pod lijevom rukom nosi knjigu, a desna mu je ispružena

Literatura:

Paškal Cvekan, *Franjevci u Ivaniću. Povijesno-kulturni prikaz djelovanja franjevaca u Ivaniću povodom 340. godišnjice ponovnog dolaska u Ivanić*, Kloštar Ivanić: Zagrebačka nadbiskupija, 1979., str. 57, 82.

Doris Baričević, »Barokno kiparstvo u Kloštar Ivaniću«, u: *900 godina Ivanića: Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad, Kloštar Ivanić, Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994., str. 72.

¹¹¹Usp. Nela Tarbuk, 2016., str. 147.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008., str. 72.

Nela Tarbuk, *Kipar Johannes Komersteiner i njegov krug*, Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt, 2016., str. 144–147.

6. Sv. Petar

radionica Mihaela Komersteinera, 1702.

drvo, rezbareno i polikromirano, visina 135 cm

Pandan sv. Pavlu na nekadašnjem Komersteinerovu oltaru u franjevačkoj crkvi.

Sv. Petar je također odjeven u žive boje koje su plod naknadne polikoromacije – u žutu halju sa zeleno-crvenim plaštem. Rubovi njegove odjeće također su obrubljeni zlatnim motivima. Stoji u laganom kontrapostu, a tijelo mu je blago zakrenuto. U lijevoj ruci je držao knjigu, koje više nema, a u desnoj također neki predmet, danas izgubljen. Ima jače brkove i bradu od sv. Pavla, a kosa mu je duga i pada u uvojcima.

Literatura:

Paškal Cvekan, *Franjevci u Ivaniću. Povijesno-kulturni prikaz djelovanja franjevaca u Ivaniću povodom 340. godišnjice ponovnog dolaska u Ivanić*, Kloštar Ivanić: Zagrebačka nadbiskupija, 1979., str. 57, 82.

Doris Baričević, »Barokno kiparstvo u Kloštar Ivaniću«, u: *900 godina Ivanića: Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad, Kloštar Ivanić, Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994., str. 72.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008., str. 72.

Nela Tarbuk, *Kipar Johannes Komersteiner i njegov krug*, Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt, 2016., str. 144–147.

7. Anđeo

neznani umjetnik, XVIII. stoljeće

drvo, rezbareno, pozlačeno, visina

Skulptura je vjerojatno jedna od mnogobrojnih skulptura anđela koji su krasili (i još krase) župnu crkvu Uznesenja Blažene Djevice Marije.

Skulptura anđela nije bila samostojeća, već je vjerojatno bila dio nekog oltara ili neke druge cjeline, sudeći prema izgledu i postavu figure. Anđeo je u *lebdećem* stavu, gestikulacije ruku kao da na nešto pokazuje. Kosa mu je duga, a lice okruglo i rumeno. Tijelo mu je prikazano realistično. Ogrnut je zlatnom draperijom. Krila nedostaju.

Odgovara značajkama stila Antuna Franje Risnera – ima pozlačenu draperiju koja je prebačena preko samo jednog ramena, rukama

gestikulira, realističan prikaz tijela, okruglo lice, duža kosa s uvojcima. Kipar je radio u crkvi Blažene Djevice Marije i moguće je da se anđeo nalazio na nekom od oltara.¹¹²

¹¹² Usp. Doris Baričević, 2008., str. 260-261.

Slikarstvo

8. Majka Božja od svete krunice

Izaija Gasser, 1745.

ulje na platnu, 261x145 cm

Oltarna pala majke Božje nalazila se u franjevačkoj crkvi sv. Ivana Krstitelja, na Weinachtovu oltaru Majke Božje od svete krunice.

U središtu gornjeg dijela prikaza nalazi se Majka Božja s Djetetom Isusom. U desnoj ruci drži žezlo, a u lijevoj krunicu. Djevica i Isus odjeveni su u iste zvonolike crvene haljine protkane zlatnim nitima, vrpčama i ukrasima i oboje nose barokne perike. Oboje su prikazani ukočeno i hijeratički. Isus ima krunu na glavi, a Mariju flankiraju dva anđela koji je upravo krunu. Iznad oba anđela još su po dvije krilate anđeoske glavice. U donjem dijelu nalaze se sveci, lijevo sv. Dominik, a desno sv. Katarina Sijenska. Odjeveni su u crno-bijele habite dominikanskog reda. Sv. Dominiku aureola sja

iznad glave, a pored njegovih nogu je pas koji u ustima nosi baklju. Sv. Katarina Sijenska u desnoj ruci drži svoje goruće srce, a iznad njene glave je također sjajna aureola. Oboje su u klečećem položaju i gledaju prema Djevici i Isusu. I Marija i Isus drže u rukama krunice koje predaju svecima, Isus sv. Dominiku, a Marija sv. Katarini. Cijeli prizor smješten je u nebeskom okruženju, na oblacima. Iznad prizora nalazi se golubica Duha Svetoga koja obasjava krunu koju anđeli stavljaju na Marijinu glavu.

Literatura:

Paškal Cvekan, *Franjevci u Ivaniću. Povijesno-kulturni prikaz djelovanja franjevaca u Ivaniću povodom 340. godišnjice ponovnog dolaska u Ivanić*, Kloštar Ivanić: Zagrebačka nadbiskupija, 1979., str. 49, 79.

Mirjana Repanić-Braun, »Sakralno slikarstvo u Kloštar Ivaniću i Ivanić Gradu«, u: *900 godina Ivanića: Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad, Kloštar Ivanić, Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994., str. 86.

Mirjana Repanić-Braun, »Barokno slikarstvo«, u: *Mir i dobro. Umjetničko i kulturno naslijeđe Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda o proslavi stote obljetnice utemeljenja*, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000., str. 374, kat. 504.

Mirjana Repanić-Braun, *Barokno slikarstvo u Hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 2004., str. 108, 118.

9. Četrnaest svetih pomoćnika

Izaija Gasser, 1745.

ulje na platnu, 267x145 cm

Oltarna pala izvorno se nalazila na istoimenom oltaru u crkvi sv. Ivana Krstitelja čiji je autor Josip Weinacht.

Ova tema vrlo je česta u alpskim zemljama i kontinentalnoj Hrvatskoj. Kompozicija je nastala prema štajerskim i tirolskim uzorima. Sveti pomoćnici smješteni su na obroncima. Prikazani su (odozdo prema gore): sv. Juraj u odijelu rimskog časnika kako desnom nogom stoji na vratu zmaja i probada ga kopljem koje drži u ruci. Njemu zdesna je sv. Katarina koja u desnoj ruci drži palminu granu, a u lijevoj mač, a iza nje nazire se dio kotača. Lijevo od sv. Jurja je sv. Eustahije sa raspelom u lijevoj ruci.

Pored njega nalazi se jelen. Iznad sv. Jurja je sv. Akacije u vojničkom oklopu koji u lijevoj ruci drži veliki križ, a desnom pokazuje na njega. Na glavi mu je vijenac od trnja. Lijevo od njega je sv. Kristofor kojem Dijete Isus sjedi na desnom ramenu, a rukama drži veliki štap. Lijevo od Akacija je sv. Egidije opat, koji drži štap u ruci, a iza njega se skriva košuta. S desne strane mu je sv. Erazmo, odjeven u svečano biskupsko odijelo s palmom u lijevoj te brodskim vitlom i sidrenim konopcem u drugoj ruci. Iznad Akacija je sv. Blaž u biskupskom ornatu s palmom u desnoj i dvije zapaljene svijeće u lijevoj ruci. S desne strane mu je sv. Dionizije Areopagita u biskupskom odijelu iz prvih stoljeća kršćanstva i svojom glavom u rukama. S lijeva sv. Blažu je sv. Barbara sa sklopljenim rukama na prsima iza koje je tvrđava s tri prozora. Još više na lijevo je sv. Pantelejmon u liječničkom odijelu. Lijevo Dioniziju Areopagitu je sv. Cirijak koji drži sjekiru u desnoj ruci, a pored njega je sv. Vid s križem u

podignutoj desnoj ruci, a lijevom miluje zmiju. Pored njega je sv. Margareta koja u lijevoj ruci drži knjigu na kojoj stoji pijetao.¹¹³

Na najvišem dijelu prikaza trokut je Presvetog Trojstva, a između njega i svetaca su anđeli, prikazani samo kao krilate glavice. Ovaj prizor, kao i njegov pandan Majke Božje od svete krunice smješten je u nebesko okruženje.

Literatura:

Paškal Cvekan, *Franjevci u Ivaniću. Povijesno-kulturni prikaz djelovanja franjevaca u Ivaniću povodom 340. godišnjice ponovnog dolaska u Ivanić*, Kloštar Ivanić: Zagrebačka nadbiskupija, 1979., str. 51 – 52, 54, 79.

Mirjana Repanić-Braun, »Sakralno slikarstvo u Kloštar Ivaniću i Ivanić Gradu«, u: *900 godina Ivanića: Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad, Kloštar Ivanić, Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994., str. 86.

Mirjana Repanić-Braun, »Barokno slikarstvo«, u: *Mir i dobro. Umjetničko i kulturno naslijeđe Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda o proslavi stote obljetnice utemeljenja*, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000., str. 374, kat. 505.

Mirjana Repanić-Braun, *Barokno slikarstvo u Hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 2004., str. 108, 118.

¹¹³ Erhard Gorys, *Leksikon svetaca*, Jastrebarsko: Naklada Slap, 2003., str. 316-317.

10. Porcijunkulski oprost

Izaija Gasser i radionica, 1744.

ulje na platnu, 255x150 cm

Oltarna pala izvorno smještena na oltaru sv. Franje Asiškog u franjevačkoj crkvi.

U središtu kompozicije nalazi se sv. Franjo u klečećem položaju, u franjevačkom habitu i s aureolom iznad glave. Pogleda uprta u nebo, lijevom rukom raširena dlana pokazuje na kapelicu Marije od Anđela, a desnom pridržava traku koja se spušta od Krista koji nosi veliki križ u rukama i pored kojeg je Djevica Marija. Na traci piše *Indulgentiae plenariae*, što znači potpuni oprost.¹¹⁴ Pored Krista i Djevice nalaze se mnogi anđeli koji promatraju događaj. S desne strane sv. Franji nalazi se anđeo na

oblaku, također u klečećem položaju, koji u rukama drži košaru punu ruža.

Događaj je podijeljen na nebesku i zemaljsku sferu. Prevladavaju tamnije boje, smečkasti i žuti tonovi, osim anđela koji je odjeven u raskošnu plavo-ružičastu draperiju.

Literatura:

Paškal Cvekan, *Franjevci u Ivaniću. Povijesno-kulturni prikaz djelovanja franjevaca u Ivaniću povodom 340. godišnjice ponovnog dolaska u Ivanić*, Kloštar Ivanić: Zagrebačka nadbiskupija, 1979., str. 54, 79.

¹¹⁴ Paškal Cvekan, 1979., str. 54.

Mirjana Repanić-Braun, »Sakralno slikarstvo u Kloštar Ivaniću i Ivanić Gradu«, u: *900 godina Ivanića: Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (priređ.) Božo Rudež, Ivanić Grad, Kloštar Ivanić, Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994., str. 86.

Mirjana Repanić-Braun, »Barokno slikarstvo«, u: *Mir i dobro. Umjetničko i kulturno naslijeđe Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda o proslavi stote obljetnice utemeljenja*, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000., str. 374, kat. 505.

Mirjana Repanić-Braun, *Barokno slikarstvo u Hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 2004., str. 108, 121.

11. Sv. Antun Padovanski

Izaija Gasser, 1745.

ulje na platnu, 258x152 cm

Slika je izvorno bila postavljena na istoimenom oltaru u crkvi sv. Ivana Krstitelja.

Sv. Antun Padovanski, odjeven u franjevački habit, kleči na oblaku i u rukama drži Dijete Isusa. Na oblaku pored njih nalazi se ljiljan kao obilježje svetosti. Sv. Antun i Isus okruženi su brojnim anđelima, od kojih jedan polaže cvjetni vijenac na glavu sveca. Isus pogleda uprta u zemlju i podignute desne ruke blagoslivlja ljude koji su se ispod njih okupili. Svi prikazani ljudi su u nevolji i dižu ruke prema nebu moleći pomoć.

Kao i u svom pandanu, slici Porcijunkulskoga oprosta (sv. Franje Asiškoga), prikaz je podijeljen na nebeski i zemaljski dio. U prikazu sv. Antuna Padovanskog prevladava sličan kolorit, tamnije, smečkaste i žute boje. Takvo raspoloženje ovdje je razbijeno bijelim i ružičastim tunikama nevoljnih ljudi u podnožju prikaza.

Literatura:

Paškal Cvekan, *Franjevci u Ivaniću. Povijesno-kulturni prikaz djelovanja franjevaca u Ivaniću povodom 340. godišnjice ponovnog dolaska u Ivanić*, Kloštar Ivanić: Zagrebačka nadbiskupija, 1979., str. 55, 79.

Mirjana Repanić-Braun, »Sakralno slikarstvo u Kloštar Ivaniću i Ivanić Gradu«, u: *900 godina Ivanića: Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad, Kloštar Ivanić, Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994., str. 86.

Mirjana Repanić-Braun, *Barokno slikarstvo u Hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 2004., str. 108, 121.

12. Sv. Ivan Nepomuk

Izaija Gasser, 1745.

ulje na platnu, 141x77 cm

Slika se izvorno nalazila u crkvi sv. Ivana Krstitelja, na atici oltara sv. Florijana.

Prikazom dominira sv. Ivan Nepomuk, naslikan u središtu kompozicije kako lebdi na oblacima. U lijevoj, ispruženoj, ruci drži upaljenu svijeću, a desnu ruku drži na prsima. Sa svih strana je okružen anđelima koji u rukama drže svećeve attribute. Jedan drži palminu grančicu, drugi raspelo, a onaj najbliži njemu drži srce s ključanicom u jednoj, a ključ u drugoj ruci. Srce s ključanicom simbol je ispovjedne tajne koju sv. Ivan Nepomuk nije želio odati i zbog koje je ubijen.¹¹⁵

Literatura:

Paškal Cvekan, *Franjevci u Ivaniću. Povijesno-kulturni prikaz djelovanja franjevaca u Ivaniću povodom 340. godišnjice ponovnog dolaska u Ivanić*, Kloštar Ivanić: Zagrebačka nadbiskupija, 1979., str. 58, 79.

¹¹⁵ Erhard Gorys, 2003., str. 182-183.

13. Sv. Rozalija

Izaija Gasser, 1745.

ulje na platnu, 140x98 cm

Slika je izvorno bila na atici oltara Četrnaestero svetih pomoćnika u franjevačkoj crkvi.

Slika je ovalnog oblika i prikazuje sveticu u stajaćem položaju u prvom planu u sredini. Okrenuta je gledatelju lijevim poluprofilom, odjevena je u bogatu odjeću, haljinu i plašt, plavih nijansi. Na glavi joj je vijenac od rascvalih ruža, a u rukama drži raspelo. Iznad nje otvaraju se oblaci na kojima su tri punašna anđelčića. Nalazi se ispred krajolika koji se nazire s njene lijeve strane. S desne joj je strane lubanja.

Literatura:

Paškal Cvekan, *Franjevci u Ivaniću. Povijesno-kulturni prikaz djelovanja franjevaca u Ivaniću povodom 340. godišnjice ponovnog dolaska u Ivanić*, Kloštar Ivanić: Zagrebačka nadbiskupija, 1979., str. 52, 80.

Mirjana Repanić-Braun, »Sakralno slikarstvo u Kloštar Ivaniću i Ivanić Gradu«, u: *900 godina Ivanića: Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad, Kloštar Ivanić, Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994., str. 86.

Mirjana Repanić-Braun, »Barokno slikarstvo«, u: *Mir i dobro. Umjetničko i kulturno naslijeđe Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda o proslavi stote obljetnice utemeljenja*, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000., str. 374, kat. 506.

Mirjana Repanić-Braun, *Barokno slikarstvo u Hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 2004., str. 108, 120.

14. Krštenje Kristovo

Ivan Beyer, 1848.

ulje na platnu, 234x135 cm

Slika se izvorno nalazila u župnoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije.

U prvom prostornom pojasu nalaze se Krist i sv. Ivan Krstitelj. Krist stoji u rijeci sklopljenih ruku, a oko pojasa mu je omotana bijela perizoma. Sv. Ivan Krstitelj stoji na obali rijeke, desnom nogom oslonjen na kamen. Desnom rukom polijeva Kristovu glavu vodom iz školjke, a u lijevoj drži štap na kojem je traka s natpisom »*ECCE AGNUS DEI*«, odnosno *evo Jaganjca Božjeg*. Iza njih nalazi se anđeo koji drži Kristov ogrtač te još jedan anđeo i ljudi koji su se okupili kako bi prisustvovali događaju. Prizor je smješten u krajoliku u kojem se u

zadnjem planu vidi drveće i naziru planine. U gornjem dijelu slike među oblacima, nalaze se anđeli i golubica Duha Svetoga koji promatraju krštenje.

Literatura:

Paškal Cvekan, *Franjevci u Ivaniću. Povijesno-kulturni prikaz djelovanja franjevaca u Ivaniću povodom 340. godišnjice ponovnog dolaska u Ivanić*, Kloštar Ivanić: Zagrebačka nadbiskupija, 1979., str. 80, 113.

Mirjana Repanić-Braun, »Sakralno slikarstvo u Kloštar Ivaniću i Ivanić Gradu«, u: *900 godina Ivanića: Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad, Kloštar Ivanić, Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994., str. 88.

Mirjana Repanić-Braun, »Barokno slikarstvo«, u: *Mir i dobro. Umjetničko i kulturno naslijeđe Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda o proslavi stote obljetnice utemeljenja*, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000., str. 374, kat. 504.

Mirjana Repanić-Braun, *Barokno slikarstvo u Hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 2004., str. 108, 118.

15. Sv. Florijan

Izaija Gasser, 1745.

ulje na platnu, 252x114 cm

Oltarna pala s istoimenog oltara u crkvi sv. Ivana Krstitelja.

Na oltarnoj pali glavninu prikaza zauzima svetac, odjeven u odjeću rimskog časnika, kako na oblaku lebdi iznad vedute Kloštar Ivanića. Iznad njega se s neba spušta anđeo koji mu lijevom rukom stavlja vijenac na glavu, a u drugoj ruci drži palminu granu. Sv. Florijan u lijevoj ruci drži barjak, a u desnoj kantu iz koje vodom polijeva crkvu sv. Ivana Krstitelja prikazanu u lijevom kutu slike. Scena se odnosi na požar 1572. godine koji je uništio crkvu i samostan. Pored te crkve, naslikana je i župna crkva Blažene Djevice Marije. Prikazana je i procesija s barjacima i svetim slikama koja ide iz franjevačke u župnu crkvu.

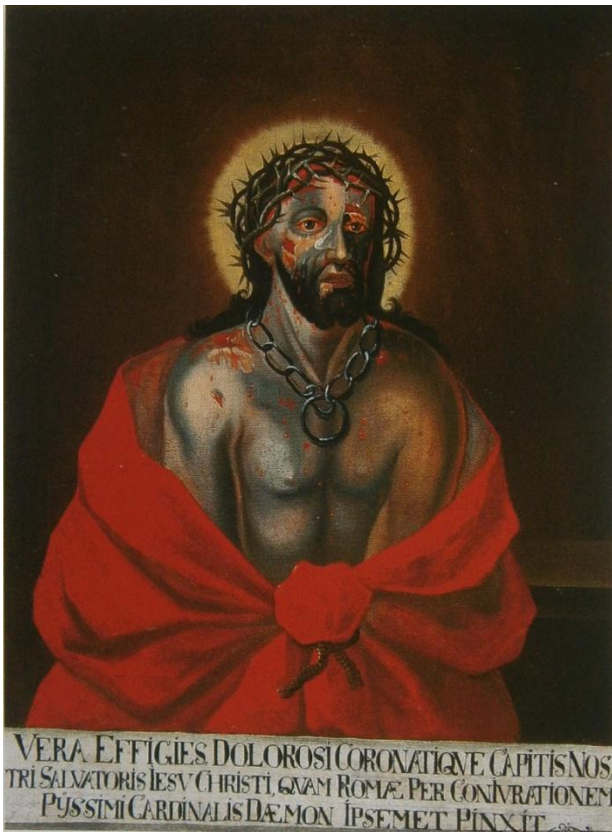
Literatura:

Paškal Cvekan, *Franjevci u Ivaniću. Povijesno-kulturni prikaz djelovanja franjevaca u Ivaniću*

povodom 340. godišnjice ponovnog dolaska u Ivanić, Kloštar Ivanić: Zagrebačka nadbiskupija, 1979., str. 57, 80.

Mirjana Repanić-Braun, *Barokno slikarstvo u Hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 2004., str. 123.

16. Trpeći Krist

Izaija Gasser (?), oko 1750.

ulje na platnu, 113x84 cm

Tema Trpećega Krista ovdje je prikazana na iznimno ekspresivan način, s naturalističkim opisom rana na njegovu tijelu. Krist je prikazan do pojasa, s crvenim plaštem prebačenim preko ramena. Inkarnat mu je sivkasto zelenkastih i smeđih tonova, oko vrata mu je lanac sa širokim karikama, a na glavi trnova kruna. Njegovo tijelo i lice su krvavi i izderani. Prostor je nejasan, pozadina je tamnosmeđe boje.

U donjem dijelu slike postoji natpis: »Vera Effigies Dolorosi Coronatiqve Capitis Nostri Salvatoris Iesu Christi Qvam Romae Per

ConIvrationemPyssimi Cardinalis Daemon Ipsemet Pinxit«.

Prijevod natpisa: *Istinita slika bolne i okrunjene glave Spasitelja Isusa Krista, koju je u Rimu na zaklinjanje pobožnog kardinala sam đavao naslikao.*¹¹⁶

Literatura:

Paškal Cvekan, *Franjevci u Ivaniću. Povijesno-kulturni prikaz djelovanja franjevaca u Ivaniću povodom 340. godišnjice ponovnog dolaska u Ivanić*, Kloštar Ivanić: Zagrebačka nadbiskupija, 1979., str. 78.

Mirjana Repanić-Braun, »Sakralno slikarstvo u Kloštar Ivaniću i Ivanić Gradu«, u: *900 godina Ivanića: Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad, Kloštar Ivanić, Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994., str. 86.

¹¹⁶ Paškal Cvekan, 1979., str. 79.

Mirjana Repanić-Braun, *Barokno slikarstvo u Hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 2004., str. 124.

Sanja Cvetnić, »Tirol u Hrvatskoj: likovna baština Zagrebačke biskupije u 18. stoljeću i tirolski utjecaji«, u: *Zbornik 3. kongresa hrvatskih povjesničara umjetnosti*, (ur.) Andrej Žmegač, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, 2013., str. 252.

17. Sv. Petar sa svecima

neznani pučki umjetnik, XVII. stoljeće
ulje na platnu, 143x103 cm

Vjerojatno se nalazila u kapeli sv.
Petra u Ivanić Gradu.¹¹⁷

Na slici formata uspravno
postavljenog pravokutnika prikaz je
apostola sv. Petra okruženog svecima.
Sv. Petar nalazi se u središtu
kompozicije, odjeven je u odjeću
bijele i plave boje, a u ruci drži veliki
zlatni ključ. Ispred njega u prvom
planu nalazi se stol s bijelim
stolnjakom na kojem je kalež. Oko
njega nalaze se brojni sveci, apostoli i
biskupi kojima su, kako bi se prikazala
što veća skupina, naslikane samo
glave. Neki od njih uvis dižu mačeve,

pile, križeve i štapove. Iznad njih nalazi se golubica, simbol Duha Svetoga, simetrično
razmaknutih krila.

Prevladavaju tople zemljane boje. Prikaz je pomalo naivno izveden, odnosno prema nekim
nespretnim perspektivnim rješenjima može se naslutiti da je to rad pučkog umjetnika. Prikaz
karakteriziraju strah od praznog prostora, stiliziranje forme i izdužene proporcije likova.

Slika je spoj apokrifne interpretacije o silasku Duha Svetoga i o tumačenju Kristovih riječi sv.
Petru kao stijeni na kojoj će izgraditi svoju crkvu.¹¹⁸

¹¹⁷ Paškal Cvekan, 1979., str. 108.

¹¹⁸ Mirjana Repanić-Braun, 1994., str. 83

Literatura:

Paškal Cvekan, *Franjevci u Ivaniću. Povijesno-kulturni prikaz djelovanja franjevacu u Ivaniću povodom 340. godišnjice ponovnog dolaska u Ivanić*, Kloštar Ivanić: Zagrebačka nadbiskupija, 1979., str. 110.

Mirjana Repanić-Braun, »Sakralno slikarstvo u Kloštar Ivaniću i Ivanić Gradu«, u: *900 godina Ivanića: Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad, Kloštar Ivanić, Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994., str. 83.

Liturgijsko posuđe

U katalogu zbirke u sklopu diplomskog rada, u posuđe su uključeni i pokaznica, kadionica, ciborij i relikvijar. Pored predmeta zadržan je i broj kojim je obilježen u fizičkoj zbirci.

18. Pokaznica (29)

XVIII. stoljeće

srebro, pozlačeno, iskucano, gravirano, lijevano

visina 67 cm

Baza postolja je pozlačena, četverostrana, a na svakoj se nalazi po jedna srebrna anđeoska glavica s krilima, oko kojih su vitice i školjkasti motivi. Nodus je kruškolik, ukrašen sa školjkastim i cvjetnim ukrasima. Gornji dio je kružnog zrakastog oblika, a u sredini je kružni otvor u kojem se nalazi polumjesec. I zrakasti dio i polumjesec ukrašeni su dragim kamenjem. Ispod tog središnjeg otvora nalaze se dvije krilate glavice anđela, otvor flankiraju dva anđela prikazana u cijelom tijelu, u bogatim draperijama. Iznad svakog velikog anđela je jedan putto koji drži zavjesu baldahina na vrhu. Ispod baldahina je Krist Pantokrator, izvire iz oblaka, a u lijevoj ruci drži zemaljsku kuglu i križ, a desnom podignutom uvis blagoslivlja. Na samom vrhu zrakaste zlatne pokaznice je križ sa simbolom Duha Svetoga – golubicom, kojoj je na prsima križ.

Literatura:

Ivo Lentić, »Crkveno posuđe ivaničkog kraja«, u: *900 godina Ivanića: Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad, Kloštar Ivanić, Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994, str. 49.

Ivo Lentić, »Zlatarstvo«, u: *Mir i dobro. Umjetničko i kulturno nasljeđe hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda o proslavi stote obljetnice utemeljenja*, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000., kat. 385.

19. Kadionica (16)

Tijelo i poklopac su gotički, baza iz 1656. godine

srebro, lijevano, gravirano

Kadionica ima natpis na podnožju: »1656 THVRIBLVM IVANICENSIS«, odnosno Kadionica Ivanića.

Postolje je zvjezdastog oblika, s osam krakova, na kojem je natpis o vlasništvu. Na kratkom dršku je osmerostrana čašica s vitičastim dekoracijama na svakoj strani. Na četiri strane čaše nalaze se lavlje glavice koje u ustima drže karike lanca za nošenje kadionice. Gornji dio je ukrašen s brojnim tornjicima s fijalama i podsjeća na toranj gotičke crkve.

Ovakav tip kadionice izrađivali su dubrovački zlatari tijekom XVII. i početkom XVIII. stoljeća. Pretpostavlja se da su je izradili bosanski zlatari pod snažnim dubrovačkim utjecajem.¹¹⁹

Literatura:

Ivo Lentić, »Zlatarstvo«, u: *Mir i dobro. Umjetničko i kulturno nasljeđe hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda o proslavi stote obljetnice utemeljenja*, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000., str. 391, kat. 800.

¹¹⁹ Ivo Lentić, 2000., str. 391, 392.

20. Relikvijar (61)

XVIII. stoljeće

mesing, pozlaćen, lijevan, kucan, posrebran

Relikvijar je napravljen u obliku pokaznice. Ovalni podložak ukrašen je akantom i rocaille elementima, a kruškoliki nodus istim elementima. U gornjem dijelu relikvijar je dvostruk i razvijenog zrakastog oblika. Pozadinski dio je od srebra, a prednji dio od pozlaćenog srebra. Zrakasti oblici koji okružuju središnji dio izvedeni su kao akantovo lišće, a uz središnji krug nalaze se školjkasti dekorativni elementi. Prazan prostor u sredini ispunjavaju cvjetovi i golubica, vrlo profinjeno izvedeni, koje drže samo tanke srebrne niti. Na vrhu relikvijara nalazi se pozlaćeni križ.

21. Ciborij (19)

prva polovica XVIII. stoljeća

srebro, pozlačeno, iskucano, gravirano

visina 38 cm

Ciborij ima široko šesterostrano postolje, bogato ukrašeno različitim vegetabilnim motivima vitica i akanta. Veliki kruškoliki čvor također je ukrašen istim vegetabilnim motivima. Posudica je u gornjem dijelu ukrašena isprepletenim viticama od nepozlaćenog srebra. Na isti način je ukrašen i poklopac, samo su dodani još i cvjetni motivi. Na vrhu poklopca nalazi se križ.

Literatura:

Ivo Lentić, »Crkveno posuđe ivaničkog kraja«, u: *900 godina Ivanića: Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (priredio) Božo Rudež, Ivanić Grad, Kloštar Ivanić, Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994, str. 56.

Ivo Lentić, »Zlatarstvo«, u: *Mir i dobro. Umjetničko i kulturno nasljeđe hrvatske franjevačke provincije sv.*

Ćirila i Metoda o proslavi stote obljetnice utemeljenja, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000., str. 301, 386, kat. 717.

22. Pacifikal (58)

domaći majstor, XVIII. stoljeće

srebro, pozlačeno, kucano, lijevano

visina 29,3 cm

Donji dio je ovalnog oblika, ukrašen akantovim, cjetnim, školjkastim i rocaille motivima. Kruškoliki čvor također je ukrašen nodusom i rocailleom. U gornjem dijelu je pozlačeno raspelo s raspetim Kristom i natpisom INRI. Križ ima trolatični završetak na krajevima sva četiri kraka te drago kamenje na svakom kraju, od kojih danas neki nedostaju. Krist, natpis i dijelovi u koje je umetnuto drago kamenje načinjeni su od nepozlaćenog srebra.

Literatura:

Ivo Lentić, »Crkveno posuđe ivaničkog kraja«, u: *900 godina Ivanića: Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad, Kloštar Ivanić, Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994, str. 58.

Ivo Lentić, »Zlatarstvo«, u: *Mir i dobro. Umjetničko i kulturno nasljeđe hrvatske*

franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda o proslavi stote obljetnice utemeljenja, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000., str. 393, kat. 823.

23. Kalež (20)

XVIII. stoljeće

srebro pozlačeno, kucano, lijevano

visina 22 cm

Kalež ima šesterostrano podnožje, bogato ukrašeno vegetabilnim motivima te s tri anđeoske glavice na gornjem dijelu podnožja. Nodus kaleža je kruškolikog oblika, a gornji dio, odnosno čaša, je potpuno glatka, bez ikakvih ukrasnih motiva.

Literatura:

Paškal Cvekan, *Franjevci u Ivaniću: povijesno-kulturni prikaz djelovanja franjevaca u Ivaniću povodom 340. godišnjice ponovnog dolaska u Ivanić*, Kloštar Ivanić: Zagrebačka nadbiskupija, 1979., str. 111.

24. Kalež (18)

Majstor »FS«, 175?. godina

srebro, pozlačeno, lijevano iskucano

visina 24,5 cm

Ima veliko šesterostrano podnožje lijepog oblika, no bez ukrasnih motiva, samo nekoliko okomitih linija koje se pružaju od početka podnožja do nodusa. Nodus je jabukolikog oblika, a gornji dio je jednostavan i gladak, bez ikakvih ukrasnih motiva.

Kalež je vjerojatno napravljen u Beču jer je na bazi otisnut grb grada Beča iz 175?. godine i FS u kvadratu, što su vjerojatno inicijali umjetnika.¹²⁰

Literatura:

Ivo Lentić, »Crkveno posuđe ivaničkog kraja«, u: AA.VV., *900 godina Ivanića. Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad – Kloštar Ivanić – Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994., 47 – 63 (57).

¹²⁰ Ivo Lentić, 1994., str. 57

25. Kalež (17)

nepoznati strani majstor, 1736. godina

srebro, pozlačeno, iskucano, lijevano, cizelirano

visina 22 cm

Šesterostrano podnožje u obliku latica ukrašeno je vegetabilnim motivima i anđeoskim glavicama na tri strane. Držak je gladak i krušolikog oblika. Čaša je u donjem dijelu ukrašena motivima krilatih anđeoskih glavica i vitica od nepozlaćenog srebra, a ostatak kaleža je pozlaćen i gladak.

Na bazi je zapis: *G. D. M. M. P. c. I. F. F. 1736*. Punca je nečitljiva.¹²¹

Literatura:

Paškal Cvekan, *Franjevci u Ivaniću: povijesno-kulturni prikaz djelovanja franjevaca u Ivaniću povodom 340. godišnjice ponovnog dolaska u Ivanić*, Kloštar Ivanić: Zagrebačka nadbiskupija, 1979., str. 111.

Ivo Lentić, »Crkveno posuđe ivaničkog kraja«, u: AA.VV., *900 godina Ivanića. Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad – Kloštar Ivanić – Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994., 47 – 63 (57).

Ivo Lentić, »Zlatarstvo«, AA.VV., *Mir i dobro: umjetničko i kulturno nasljeđe hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda: o proslavi stote obljetnice*, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000., str. 388 (kat. 754).

¹²¹ Usp. Ivo Lentić, 1994., str. 57.

26. Kalež (21)

XVIII. stoljeće

srebro, pozlačeno, kucano, gravirano, lijevano, na proboj

visina 27 cm

Okruglo postolje sa blago naznačene tri uže i tri šire kružne strane u donjem dijelu podnožja, u gornjem je sve kompaktna cjelina objedinjena izrazito raskošnim ukrasnim motivima školjaka, rocaillea i vegetabilnih motiva. Držak je kruškolik i ukrašen motivima školjaka, a čaša u gornjem dijelu je glatka i pozlačena, u donjoj polovici ukrašena većim i manjim motivima školjaka i vaza s cvijećem od nepozlaćenog srebra.

Literatura:

Paškal Cvekan, *Franjevci u Ivaniću: povijesno-kulturni prikaz djelovanja franjevaca u Ivaniću povodom 340. godišnjice ponovnog dolaska u Ivanić*, Kloštar Ivanić: Zagrebačka nadbiskupija, 1979., str. 111.

27. Kalež (22)

domaći majstor, 1704. godine

srebro, pozlaćeno, iskucano, gravirano lijevano

visina 23,7 cm

Šesterostrano podnožje, naizmjenično tri strane ukrašene lišćem akanta, a tri krilatim glavicama anđela. Kruškoliki čvor ukrašen je akantusovim lišćem. U gornjem dijelu, s vanjske strane čaše, motivi akantovog lišća i vitica omataju naizmjenično postavljene cvijetove i prikaze u medaljonima. U jednom medaljonu prikaz je Kristova monograma, u drugom *Arma Christa*, a u trećem križ na brežuljku. Cijeli gornji dio izveden je od nepozlaćenog srebra.

Literatura:

Ivo Lentić, »Zlatarstvo«, u: AA.VV., *Mir i dobro: umjetničko i kulturno nasljeđe hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda: o proslavi stote obljetnice*, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000. str. 387 (kat. 740).

28. Kalež (23)

domaći majstor, kraj XVII. stoljeća

srebro, pozlačeno, iskucano, gravirano, lijevano

visina 24 cm

Šesterolatično podnožje je u donjem dijelu ukrašeno krilatim anđeoskim glavicama, a u gornjem dijelu anđeoskim glavicama postavljenim naizmjenično s motivima ljiljana. Čvor ovog kaleža je oblika jabuke, a dekoriran je s tri krilate anđeoske glave između kojih su listovi akanta. Čaša je dekorirana s tri poprsja anđela između kojih su tri medaljona uokolo koji su vegetabilni i vitičasti dekorativni elementi. U svakom medaljonu je drugačiji prikaz. U jednom su slova MRA, koja upućuju na skraćeno Marijino ime M(A)R(I)A, u drugom je prikaz Raspeća s Ivanom i Marijom, a u trećem prikaz *Agnus dei*. Svi ukrasni elementi su od nepozlaćenog srebra.

Nastao je pod jakim utjecajem augsburških zlatara. Na bazi je zapis: *PRO SS FAMILIAE, XTI IVANICHII DA TAE ANNO DOMINI 1704.*¹²²

Literatura:

Paškal Cvekan, *Franjevci u Ivaniću: povijesno-kulturni prikaz djelovanja franjevaca u Ivaniću povodom 340. godišnjice ponovnog dolaska u Ivanić*, Kloštar Ivanić: Zagrebačka nadbiskupija, 1979., str. 111.

Ivo Lentić, »Crkveno posuđe ivaničkog kraja«, u: AA.VV., *900 godina Ivanića. Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad – Kloštar Ivanić – Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994., 47 – 63 (56).

Ivo Lentić, »Zlatarstvo«, u: AA.VV., *Mir i dobro: umjetničko i kulturno nasljeđe hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda: o proslavi stote obljetnice*, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000. str. 387 (kat. 735).

¹²² Ivo Lentić, 1994., 56.

29. Kalež (56)

XVIII. stoljeće

srebro, pozlačeno, kucano, lijevano, gravirano

visina 18 cm

Šesterolatična baza, poprilično velika naspram gornjeg dijela. Jabukoliki nodus, jednostavan, bez dekoracija. Gladak i jednostavan i gornji dio gdje se nalazi čaša. Unutrašnjost čaše je oštećena, izgrizena je vlagom i ima hrđave mrlje.

30. Kalež (57)

1783.

srebro, pozlačeno, kucano, lijevano, gravirano

visina 23,5 cm

Šesterostrana baza, sa tri kraće i tri duže konveksne stranice. Ukrašena akantom i vegetabilnim motivima. Na nodusu su ukrasni motivi akanta koji se nalaze ispod arkada. Čaša je dekorirana vegetabilnim motivima te akantom i vrpcama. Kalež je u potpunosti pozlaćen, nema srebrnim dodatka kao većina ostalih.

31. Kalež (59)

XVIII. stoljeće

srebro, pozlačeno, kucano, lijevano, gravirano, na proboj

visina 26 cm

Izrazito široka okrugla baza u odnosu na ostatak kaleža. Bogato je dekorirana rocailleom, školjkama i vazama s cvijećem. Nodus je kruškolikog oblika s dekorativnim motivima rocaillea i školjaka. Na vanjskoj strani čaše od nepozlaćenog srebra izvedeni su motivi vaza s cvijećem i rocaillea.

Literatura:

Paškal Cvekan, *Franjevci u Ivaniću: povijesno-kulturni prikaz djelovanja franjevac u Ivaniću povodom 340. godišnjice ponovnog dolaska u Ivanić*, Kloštar Ivanić:

Zagrebačka nadbiskupija, 1979., str. 111.

32. Kalež (60)

XVIII. stoljeće

bakar, pozlaćen, kucan, lijevan

visina 23 cm

Podnožje je šesterolatičnog oblika. U podnožju kaleža ugraviran natpis »CAPELLA S. SPRITUS«, odnosi se na kapelu Duha Svetoga u Sobočanima. Nodus je kruškolik, a gornji dio u kojem je čaša je jednostavan i gladak. Cijeli kalež je izrađen vrlo jednostavno i nema nikakvih dekorativnih motiva.

Literatura:

Paškal Cvekan, *Franjevci u Ivaniću: povijesno-kulturni prikaz djelovanja franjevac u Ivaniću povodom 340. godišnjice ponovnog dolaska u Ivanić*, Kloštar Ivanić, Zagrebačka nadbiskupija, 1979., str. 111.

33. Kalež (62)

XVIII. stoljeće

bakar, pozlaćen, lijevan

visina 25 cm

Okrugli, blago naglašeno šesterolatični podložak. Nodus na stalku je okrugao, a čaša je glatka i ravna. Cijeli je kalež bez dekorativnih elemenata, vrlo jednostavne izrade.

34. Kalež (55)

XVIII. stoljeće

srebro, pozlačeno, kucano, lijevano

visina 22,5 cm

Kalež ima jednostavniji okrugli podložak, kruškoliki nodus te gladak i ravan gornji dio. Kao i prethodni primjerak, vrlo je jednostavne izrade.

Liturgijska odjeća

35. Misnica

vjerojatno Francuska, 1695. – 1720. godine

Misnica je izrađena od svilenog damasta. Obrubljena je zlatnim obrubom, a sa dvije zlatne crte iste debljine i materijala kao obrub, podijeljena je na tri polja, a u gornjem dijelu stvoren je na isti način trokutasti motiv. Središnje polje je bijele boje, a bočna su zlatna. Cijela misnica povezana je istim dekorativnim motivima cvijeća crvene, bijele, zelene i zlatne boje.

Literatura:

Jelena Ivoš, »Liturgijska odjeća«, u: AA.VV., *Mir i dobro: umjetničko i kulturno nasljeđe hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda: o proslavi stote obljetnice*, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000., str. 394 (kat. 839.).

36. Dalmatika

Francuska, oko 1730.

Dalmatika je izrađena od svijetlo zelenkastog svilenog damasta. Cijeli odjevni predmet obrubljen je trakom maslinastozelene boje. Istim trakama napravljene su linije po dalmatici koje tvore trokutaste, kvadratne i pravokutne motive. Polja se po ničemu ne razlikuju, sva su zelene pozadine, raskošno dekorirana crvenim cvjetnim i drugim zelenim vegetabilnim motivima.

Literatura:

Jelena Ivoš, »Liturgijska odjeća«, u: AA.VV., *Mir i dobro: umjetničko i kulturno nasljeđe hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda: o proslavi stote obljetnice*, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000., str. 395 (kat. 856).

37. Bursa

XVIII. stoljeće

Bursa je kvadratna torba ili tok, obično u boji misnice, u koju se stavlja korporal (kvadratni uširkani rubac na koji se stavlja hostija i kalež). Ova bursa ima izvezeni obrub sa zlatnim nitima unutar čega je smečkasta pozadina sa zlatnim cvjetovima. Na sredini burse ušiven je zlatni križ,

istog materijala i izgleda kao i obrub.

38. Mitra

XVIII. stoljeće

Prisustvo mitre u zbirci govori o boravku biskupa u Kloštar Ivaniću, kao i o postojanju biskupskih posjeda na tim područjima.

Mitra ima isti obrub sa zlatnim nitima kao i spomenuta bursa, iako se dezen ostalih dijelova razlikuje. Tkanina je žute boje, a na nju su ušiveni motivi hrastova lista u istom materijalu kao i obrub te cvjetni motivi crvene i plave boje sa zelenim stabljikama i listićima.

39. Manipul

XVII. stoljeće

Manipul je usku rubac koji se nosi na lijevoj ruci i na njega je uvijek ušiven križ. Ovaj koji se čuva u zbirci u Kloštru zelene je boje, sa svijetlozelenim obrubom u donjem dijelu i ušivenim križem istog materijala. Tkanina je ukrašena zelenim, žutim i crvenim cvjetnim motivima.

Ostalo

40. Rospelo

neznani umjetnik, XVIII. stoljeće

109x68 cm

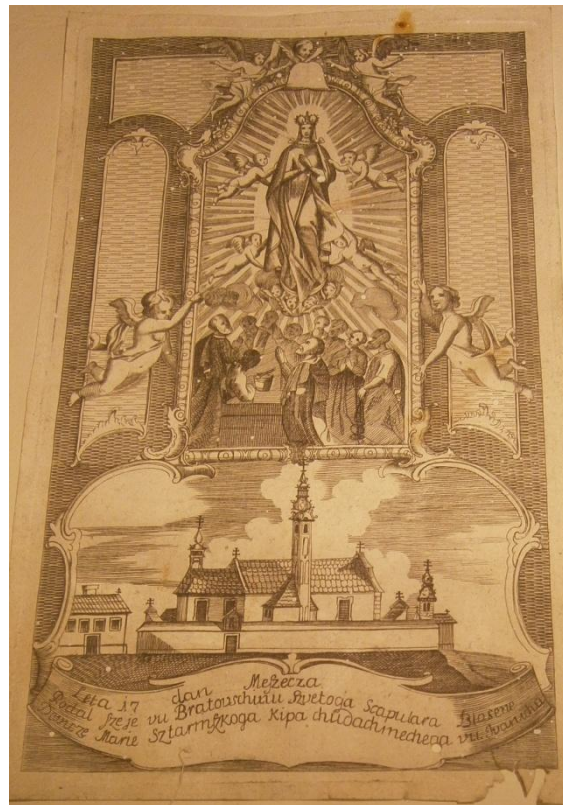
drvo, rezbareno, polikromirano, djelomično pozlačeno

Drveno raspelo ima dvostruki postament i obojeno je smeđom bojom sa svjetlijim rubovima. Pločica u gornjem dijelu na kojoj je natpis *INRI* je u obliku neravne tkanine. Razapeti Krist ima pozlačenu perizomu oko bokova i trnovu krunu na glavi. Njegovo lice sa sklopljenim očima iskazuje snažan patos. Ima gustu bradu. Stopala, u gornjem dijelu pribijena jednim čavlom, nedostaju.

Literatura:

Paškal Cvekan, *Franjevci u Ivaniću: povijesno-kulturni prikaz djelovanja franjevaca u Ivaniću povodom 340. godišnjice ponovnog dolaska u Ivanić*, Kloštar Ivanić: Zagrebačka nadbiskupija, 1979., str. 82 – 83.

41. Bakrorez i otisak: Majka Milosrđa

XVIII. stoljeće

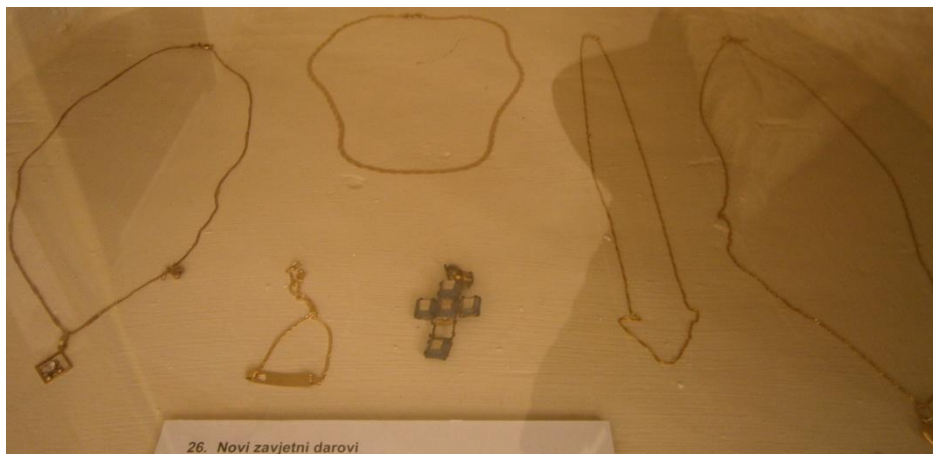
Sačuvana je bakrena pločica s prikazom Majke Milosrđa i otisak na papiru. Prikazana je Djevica Marija, okružena anđelima, pod kojom se sakupilo mnoštvo ljudi koji je slave mole za izbavljenje iz nesreće. Na prikazu ispod toga je crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, koju još uvijek okružuje zid, kasnije srušen.

42. Zavjetni darovi

XVIII.-XX. stoljeće

To su predmeti koje su hodočasnici ostavili tijekom čašćenja Djevice Marije u crkvi Blažene Djevice Marije, koja je župna, ali i proštenjarska crkva. Vremenski raspon zavjetnih darova svjedoči pri tome o kontinuitetu čašćenja Blažene Djevice, Majke Milosrđa. Skupina novijih zavjetnih darova sastoji se od četiri zlatnih lančića i dva privjeska iz ovog, odnosno kraja prošlog, XX. stoljeća. Temeljem njihova izgleda, starije je predmete za sada moguće datirati u širi vremenski raspon od XVIII. do XX. stoljeća. Skupinu čini pet lančića, šesnaest naušnica, dvije narukvice te četiri broša.

43. Verige

XVIII. stoljeće?

U zbirci se nalaze i verige, odnosno veliki, teški okovi. Njih je prema predaji iz *Knjige čudesa* turski sužanj položio pred Djevičine noge nakon oslobođenja na njen zagovor.¹²³

¹²³ Usp. Riznica i pinakoteka, Župa Uznesenja Blažene Djevice Marije, Kloštar Ivanić. URL: <http://www.zupa-klostar-ivanic.hr/riznica> (23.02.2017.).

ZAKLJUČAK

Naselje Kloštar Ivanić bilo je stoljećima važno crkveno središte koje su obilježile čak dvije velike crkve. Obje imaju dugu prošlost i svjedoče o brojnim promjenama koje su se dogodile. Kloštar Ivanić bio je važan crkveni posjed, što je onda utjecalo i na tamošnje stanovništvo, većinom u službi crkve.

Mjesto su uvelike obilježili i franjevci koji tamo dolaze početkom XVI. stoljeća i donose sve blagodati svog djelovanja – školstvo, ljekarnika, ranarnika. Tijekom boravka u mjestu, stvorili su bogati arhivski, knjižnični i glazbeni fond, a nešto je sačuvano i od umjetničkog blaga, uvelike uništenog bombardiranjem u Drugom svjetskom ratu.

Iako je zbog spomenutih ratnih razaranja tek fragmentarno sačuvana, umjetnička baština Kloštar Ivanića jasno svjedoči o njegovoj povijesnoj važnosti. Vrijednost te baštine je prepoznata pa je ona smještena u relativno odgovarajuće prostorije i posvećena joj je odgovarajuća pažnja. Obrađena je djelomično (prije svega djela slikarstva i skulpture) iako ne na jednom mjestu, odnosno u jedinstvenoj publikaciji. Smještena je u adekvatan prostor, uz odgovarajuću temperaturu i vlažnost zraka. Dostupna je posjetiteljima uz prethodnu najavu, a jednom ili dvaput godišnje organizirano je i vođeno razgledavanje za sve zainteresirane (iako je to uvedeno relativno nedavno).

Trebalo bi dodatno poraditi na dokumentiranju zbirke, detaljnijoj obradi, postavljanju iscrpnijih legendi i opisa zbirke u samom prostoru te dati ljudima do znanja da zbirka postoji. Trebalo bi je promovirati, berem među lokalnim stanovništvom, jer rijetki od njih znaju da postoji, a kamoli što predstavlja, iako je riječ o kulturno-povijesnoj baštini blisko povezanoj s njihovim mjestom.

Konačno, valja istaknuti kako je zbirka župe vrlo važan povijesno-umjetnički dokument. Svjedoči o povijesti mjesta, koja je duga i bogata, o tradiciji, načinu života ljudi tog područja. Zbirka je početak klupka čijim se odmatanjem zalazi sve dublje i razotkrivaju neki značajni događaji.

Skupina predmeta koji se danas nalaze u staroj sakristiji župne crkve, pričaju priču o osnivanju župe, pa i provincije, umjetničkom opremanju crkava u Kloštar Ivaniću, mjestu koje će stoljećima biti jedno od važnih crkvenih posjeda. Nadalje, bilježi priče o požarima i drugim katastrofama koje su zadesile kraj, ali i o dugotrajnim popravcima nakon svih nedaća,

potom suživotu redovnika i svjetovnjaka, važnosti naselja koje je okupilo neke od najznačajnijih umjetnika hrvatskog podneblja na jednom mjestu, o čemu svjedoče njihova brojna sačuvana djela, ali i ona nesačuvana, o kojima postoji samo dokument i uspomena. Zbirka je zato doista važan povijesno-umjetnički dokument, baština obogaćena pamćenjem i brojnim slojevima važnosti.

LITERATURA

Balenović, Božidar, *Kloštar Ivanić u riječi i slici*, Kloštar Ivanić: Agapa, 2001.

Balenović, Božidar, *Vodič Otoka Ivanića: Ivanić Grad-Križ-Kloštar Ivanić*, Kloštar Ivanić: Agapa, 1998.

Baričević, Doris, »Josephus Weinacht, sculptor zagrabiensis«, u: *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Razred za likovne umjetnosti*, 8 = 381 (1978.), str. 73–94.

Baričević, Doris, »Barokno kiparstvo u Kloštar Ivaniću«, u: *900 godina Ivanića: Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad, Kloštar Ivanić, Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994., str. 66–81.

Baričević, Doris, »Barokno kiparstvo«, u: *Mir i dobro. Umjetničko i kulturno nasljeđe hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda: o proslavi stote obljetnice utemeljenja*, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000., str. 219–238.

Baričević, Doris, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Školska knjiga, Institut za povijest umjetnosti, 2008.

Buturac, Josip, »Popis župa zagrebačke biskupije 1334. i 1501. godine«, u: *Starine Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 59 (1984.), str. 43–108.

Cvekan, Paškal, *Franjevci u Ivaniću. Povijesno-kulturni prikaz djelovanja franjevaca u Ivaniću povodom 340. godišnjice ponovnog dolaska u Ivanić*, Kloštar Ivanić: Zagrebačka nadbiskupija, 1979.

Cvetnić Sanja, »Tirol u Hrvatskoj: likovna baština Zagrebačke biskupije u 18. stoljeću i tirolski utjecaji«, u: *Zbornik 3. kongresa hrvatskih povjesničara umjetnosti*, (ur.) Andrej Žmegač, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, 2013., str. 251–256.

Dobronić, Lelja, *Ivan Beyer*, u: *Enciklopedija hrvatske umjetnosti*, (ur.) Žarko Domljan, Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 1995., str. 84.

Gorys, Erhard, *Leksikon svetaca*, Jastrebarsko: Naklada Slap, 2003.

Horvat, Anđela, »Barok u kontinentalnoj Hrvatskoj«, u: Anđela Horvat, Radmila Matejčić, Kruno Prijatelj, *Barok u Hrvatskoj*, Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, 1982., str. 3–381.

Horvat, Zorislav, »Franjevačka crkva sv. Ivana Krstitelja u Kloštar Ivaniću u svjetlu srednjovjekovnog načina projektiranja«, u: *Peristil*, 34 (1991.), str. 43–54.

Horvat, Zorislav, »Rezultati istraživanja na crkvi sv. Marije u Kloštar Ivaniću i crkvi Uzdignuća sv. Križa u Križu«, u: *900 godina Ivanića: Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad, Kloštar Ivanić, Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994., str. 357–381.

Hoško, Franjo Emanuel, *Franjevci u kontinentalnoj Hrvatskoj*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2000.

Iriarte, Lázaro, *Povijest franjevaštva*, Zagreb; Kršćanska sadašnjost, 2013.

Ivoš, Jelena, »Liturgijska odjeća franjevaca«, u: *Mir i dobro. Umjetničko i kulturno nasljeđe hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda o proslavi stote obljetnice utemeljenja*, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000., str. 303–312.

Kruhek, Milan, *Ivanić-grad. Prošlost i baština*, Ivanić Grad: Narodno sveučilište Ivanić Grad, 1978.

Lentić, Ivo, »Crkveno posuđe ivaničkog kraja«, u: *900 godina Ivanića: Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad, Kloštar Ivanić, Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994., str. 47–63.

Lentić, Ivo, »Zlatarstvo«, u: *Mir i dobro. Umjetničko i kulturno nasljeđe hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda o proslavi stote obljetnice utemeljenja*, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000., str. 291–302.

Lončar, Jelena, »Kloštar Ivanić. Povijesni pupak zapadne Moslavine«, u: *Meridijani. Časopis za zemljopis, povijest, ekologiju i putovanja*, 98 (2005.), str. 68–81.

Lukinović, Andrija, *Župa Ivanić-Grad*, Zagreb: Glas koncila, 2007.

Majer, Krasanka, »Prilog Poznavanju crkve sv. Ivana Krstitelja u Kloštar Ivaniću«, u: *Peristil*, 49 (2006.), str. 65–76.

Majer Jurišić, Krasanka; Šurina, Edita, »Schneiderov fotografski arhiv — svjedok izgubljenog izgleda crkve sv. Ivana Krstitelja u Kloštar Ivaniću«, u: *Artur Schneider 1879. –*

1946., (ur.) Ljerka Dulibić, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 2016., str. 225–241.

Marić, Vlatka; Vujić, Sanja, *Kulturna baština*, Zagreb, Turistička zajednica Zagrebačke županije, 2009.

Matica, Blanda, »Samostanski kompleks Svetog Ivana Krstitelja u Kloštar Ivaniću (istraživanja i radovi),« u: *900 godina Ivanića: Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad, Kloštar Ivanić, Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994., str. 102–111.

Repanić-Braun, Mirjana, »Barokno slikarstvo«, u: *Mir i dobro. Umjetničko i kulturno naslijeđe hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda o proslavi stote obljetnice utemeljenja*, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000., str. 239–260.

Repanić-Braun, Mirjana, »Sakralno slikarstvo u Kloštar Ivaniću i Ivanić Gradu«, u: *900 godina Ivanića: Kloštar Ivanić – Ivanić Grad – Križ*, (prir.) Božo Rudež, Ivanić Grad, Kloštar Ivanić, Križ: Odbor za obilježavanje 900. obljetnice Ivanića, 1994., str. 82–89.

Repanić-Braun, Mirjana, *Barokno slikarstvo u hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 2004.

Tarbuk, Nela, *U slavu kiparskoga dlijeta. Radovi baroknih kipara zagrebačkog Gradeca i Kaptola u Hrvatskome zagorju*, Gornja Stubica: Muzeji Hrvatskog zagorja, Muzej seljačkih buna, 2003.

Tarbuk, Nela, *Kipar Johannes Komersteiner i njegov krug*, Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt, 2016.

Vukičević-Samaržija, Diana, »Franjevačka crkva sv. Ivana Krstitelja« (kat. 291/IV.), u: *Mir i dobro. Umjetničko i kulturno naslijeđe Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda o proslavi stote obljetnice utemeljenja*, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000., str. 347.

Zelić, Danko, »Franjevački samostan u Kloštru-Ivaniću« (kat. 404), u: *Mir i dobro. Umjetničko i kulturno naslijeđe Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda o proslavi*

stote obljetnice utemeljenja, (ur.) Marija Mirković, Franjo Emanuel Hoško, Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2000., str. 361–362.

Internetski izvori

Euzebije Fermendžin, *Chronicon observantis provinciae Bosnae Argentinae ordinis s. Francisci Seraphici*, 1888., Digitalna zbirka HAZU, URL: <http://dizbi.hazu.hr/object/view/8521> (23.02.2017.)

DiZbi.HAZU, Digitalna zbirka Hrvatske akademije Znanostii umjetnosti, Đuro Griesbach, Schneiderov fotografski arhiv, *Weinacht, Josephus (Josip): Crkva Svetog Ivana Krstitelja (Kloštar Ivanić) : oltar Četrnaest Svetih pomoćnika [Griesbach, Đuro]* URL: <http://dizbi.hazu.hr/object/26951> , *Weinacht, Josephus (Josip): Crkva Svetog Ivana Krstitelja (Kloštar Ivanić) : oltar Marije od ružarija [Griesbach, Đuro]*, URL:<http://dizbi.hazu.hr/object/26950> , *Weinacht, Josephus (Josip): Crkva Svetog Ivana Krstitelja (Kloštar Ivanić) : oltar Svetog Franje Asiškog [Griesbach, Đuro]*, URL: <http://dizbi.hazu.hr/object/26952> , *Weinacht, Josephus (Josip): Crkva Svetog Ivana Krstitelja (Kloštar Ivanić) : oltar Svetog Antuna Padovanskog [Griesbach, Đuro]*, URL: <http://dizbi.hazu.hr/object/26953> (20.02.2017.)

Riznica i pinakoteka, Župa Uznesenja Blažene Djevice Marije, Kloštar Ivanić. URL: <http://www.zupa-klostar-ivanic.hr/riznica> (23.02.2017.)

;

POPIS REPRODUKCIJA

SKULPTURA

1. Sv. Jakov Markijski, skulptura, 1744./45., Josip Weinacht. Fotografija autorice.
2. Sv. Franjo Solanski, skulptura, 1744./45., Josip Weinacht. Fotografija autorice.
3. Sv. Bernardin Sijenski, skulptura, 1744./45., Josip Weinacht. Fotografija autorice.
4. Sv. Ivan Kapistran, skulptura, 1744./45., Josip Weinacht. Fotografija autorice.
5. Sv. Pavao, skulptura, 1702., radionica Mihaela Komersteinera. Fotografija autorice.
6. Sv. Petar, skulptura, 1702., radionica Mihaela Komersteinera. Fotografija autorice.
7. Anđeo, skulptura, nepoznat autor i vrijeme nastanka. Fotografija autorice.

SLIKARSTVO

8. Majka Božja od Svete krunice, slika, 1745., Izaija Gasser. Reprodukcija je preuzeta iz publikacije: Mirjana Repanić-Braun, *Barokno slikarstvo u hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda*, Zagreb, Institut za povijest umjetnosti: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, str. 119.
9. Četrnaest svetih pomoćnika, slika, 1745., Izaija Gasser. Reprodukcija je preuzeta iz publikacije: Mirjana Repanić-Braun, *Barokno slikarstvo u hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda*, Zagreb, Institut za povijest umjetnosti: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, str. 106.
10. Porcijunkulski oprost, slika, 1745., Izaija Gasser. Reprodukcija je preuzeta iz publikacije: Mirjana Repanić-Braun, *Barokno slikarstvo u hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda*, Zagreb, Institut za povijest umjetnosti: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, str. 122.
11. Sv. Antun Padovanski, slika, 1745., Izaija Gasser. Reprodukcija je preuzeta iz publikacije: Mirjana Repanić-Braun, *Barokno slikarstvo u hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda*, Zagreb, Institut za povijest umjetnosti: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, str. 122.
12. Sv. Ivan Nepomuk, slika, 1745., Izaija Gasser. Fotografija autorice.
13. Sv. Rozalija, slika, 1745., Izaija Gasser. Reprodukcija je preuzeta iz publikacije: Mirjana Repanić-Braun, *Barokno slikarstvo u hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda*, Zagreb, Institut za povijest umjetnosti: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, str. 120.

14. Krštenje Kristovo, slika, 1848., Ivan Beyer. Fotografija autorice.
15. Sv. Florijan, slika, 1745., Izaija Gasser. Reprodukcijska je preuzeta iz publikacije: Mirjana Repanić-Braun, *Barokno slikarstvo u hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda*, Zagreb, Institut za povijest umjetnosti: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, str. 123.
16. Trpeći Krist, slika, 1745., Izaija Gasser(?). Reprodukcijska je preuzeta iz publikacije: Mirjana Repanić-Braun, *Barokno slikarstvo u hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda*, Zagreb, Institut za povijest umjetnosti: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, str. 124.
17. Sv. Petar sa svecima, slika, XVII. stoljeće, neznani umjetnik. Fotografija autorice.

LITURGIJSKO POSUĐE

18. Pokaznica (29), XVIII. stoljeće. Fotografija autorice.
19. Kadionica (16), 1656. Fotografija autorice.
20. Relikvijar (61), XVIII. stoljeće. Fotografija autorice.
21. Ciborij (19), prva polovica XVIII. stoljeća. Fotografija autorice.
22. Pacifikal (58), XVIII. stoljeće. Fotografija autorice.
23. Kalež (20), XVIII. stoljeće. Fotografija autorice.
24. Kalež (18), 175?. Fotografija autorice.
25. Kalež (17), 1736. Fotografija autorice.
26. Kalež (21), XVIII. stoljeće. Fotografija autorice.
27. Kalež (22), 1704. Fotografija autorice.
28. Kalež (23), kraj XVII. stoljeća. Fotografija autorice.
29. Kalež (56), XVIII. stoljeće. Fotografija autorice.
30. Kalež (57), 1783. Fotografija autorice.
31. Kalež (59), XVIII. stoljeće. Fotografija autorice.
32. Kalež (60), XVIII. stoljeće. Fotografija autorice.
33. Kalež (62), XVIII. stoljeće. Fotografija autorice.
34. Kalež (55), XVIII. stoljeće. Fotografija autorice.

LITURGIJSKA ODJEĆA

35. Misnica, 1695 – 1720. Fotografija autorice.
36. Dalmatika, oko 1730. Fotografija autorice.
37. Bursa, XVIII. stoljeće. Fotografija autorice.

38. Mitra, XVIII. stoljeće. Fotografija autorice.

39. Manipul, 17. stoljeće. Fotografija autorice.

OSTALO

40. Raspelo, XVIII. stoljeće, neznani umjetnik. Fotografija autorice.

41. Bakrorez i otisak: Majka Milosrđa, 18. stoljeće, neznani umjetnik. Fotografija autorice.

42. Zavjetni darovi, 18. – 20. stoljeće. Fotografija autorice.

43. Verige, XVIII. stoljeće? Fotografija autorice.

SUMMARY

The thesis contains a description and analysis of the art collection of the parish in Kloštar Ivanić. Short description of little towns history is given for better understanding of the material. Kloštar Ivanić was very important church property centuries ago. Two big churches were built there and from 13th century until today numerous church orders were (and still are) staying there (except during the Ottoman wars in this area). The greatest influence have left the Franciscans, who came at the beginning of the 16th century and were invited by bishop Luka Baratin. Church authority and Franciscan activity affected the lives of population the most, as well as the formation of the collection and its content.

The collection contains the works of sacral paintings and sculpture, liturgical clothes and dishes, votive presents and few other items. Authors of some works remain unknown, but for most of them we know who they are - sculptors and altar makers Michael Komersteiner and Ivan Weinacht and painters Izaija Gasser and Ivan Beyer. Most of them are from 18th century, but some are from 17th. Today these are kept in the parish church of the Assumption of Blessed Virgin Mary, but most of them are from the other church in this small town, the franciscan church, in which Franciscans stayed until the World War II.

Key words: Kloštar Ivanić, Franciscans, franciscan church, art collection, sacral art, XVIII. century